

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Α'.
ΑΡΙΘ. 9

Ἐν Πειραιεῖ Ἰανουάριος
1884

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΜΑΤΑ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΚΡΕΜΟΥ

Γ'.

*Σουλῳται, πρώτη πολιορκία Μεσολογγίου,
Μάρκος Βότσαρης.*

(συνέχεια τοῦ ἐν ἀριθ. 8 σελ. 116)

«Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ ἰδίου ἔτους εὐγῆκεν ὁ Κιουτάγης μετέσσαρες πέντε χιλιάδες εἰς τὸ Λουτρακί τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου διὰ νὰ λεηλατήσῃ τὸ Ἐπρόμερον ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Γεώργιος Βαρνακιώτης μετ' ἄλλους ὀπλαρχηγούς Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλοῦς τὸν ἐκατέρησαν εἰς τὸν Ἄετον (χωρίον τοῦ Ἐπρόμερου), τὸν ἐπολέμησαν καὶ τὸν ἐγάλασαν καὶ ἐπέστρεψαν οἱ Τούρκοι διὰ τοῦ Λουτρακίου εἰς τὴν Ἄρταν, καὶ ἐνωθέντες μετὰ τὸν Ὁμέρ πασιῶ Βιργιῶνην, ὅστις εἶχε διαταχθῆ ἀπὸ τὸν Σουλτάνον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Οἱ δὲ ὀπλαρχηγοὶ τῆς Ἀκαρνανίας μαθόντες τὰς μεγάλας ἐτοιμασίας, ὅπου ἔκαμαν οἱ Τούρκοι εἰς τὴν Ἄρταν, ἐσυμβουλευθήσαν μεταξὺ των, ὁ Βαρνακιώτης, ὁ Γῶγος Μπακόλας, ὁ Ἀνδρέας τοῦ Ἰσκού καὶ ὁ Ἰωάννης Ῥάγκος καὶ ἄλλοι μικρότεροι ὀπλαρχηγοὶ καὶ συσκευθέντες εἶδαν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐμποδίσουν μετὰ πόλεμον τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ διὰ νὰ μὴ σκλαβωθῶν ὁ κόσμος καὶ διὰ νὰ λάβῃ καιρὸν καὶ τὸ Μεσολόγγιον νὰ ἐφοδιασθῆ, ὅσον ἦτο δυνατόν, ἀπεφάσισαν καὶ ἔγραψαν εἰς τὸν Ὁμέρ πασιῶν ὅτι θέλουν νὰ προσκυνή-

σουν, πλὴν νὰ τοὺς δώσῃ διορίαν νὰ πείσουν καὶ τοὺς λαοὺς τῶν ἐπαρχιῶν νὰ προσκυνήσουν καὶ αὐτοὶ διὰ νὰ μὴ φεύγουν καὶ χάνωνται ἔνθεν κἀκείθεν καὶ σκλαβώνωνται. Τοὺς ἐδόθη λοιπὸν προθεσμία καὶ ὑπόσχεσις τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τὴν προθεσμίαν ἐπροσκύνησαν καὶ ἀπέρασαν οἱ Τούρκοι χωρὶς νὰ βλάψουν κανένα εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὅπου ἐπροσκύνησαν, καὶ ἦλθαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον. Ὁ Ὁμέρ πασιῶς Βιργιῶνης εἶχε περίπου δέκα χιλιάδες ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοτέρους Ἀλθανούς, καὶ ὡς ἔγγιστα τέσσαρες χιλιάδες εἶχεν ὁ Κιουτάγης μετὰ τὸν Ἰσμαὴλ πασιῶ Πηλιῶσαν. Πλὴν κατὰ δυστυχίαν τὸ Μεσολόγγιον δὲν εἶχεν ἐφοδιασθῆ διόλου οὔτε φρούριον ἦτον παρὰ ἓνα χαντάκι ἀρχαῖον καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ στάλα νερόν· τὸ δὲ χειρότερον ὅπου δὲν ἦτον περισσότερο ἀπὸ διακόσια πενήντα τουφέκια μέσα ζένα καὶ ἐντόπια, καθὼς ἔλεγαν καὶ τότε οἱ Μεσολογγίται καὶ τώρα ἀκόμη τὸ λέγουσιν οἱ ἐπιζῶντες. Ὅθεν ἐπρότειναν καὶ αὐτοὶ ζητοῦντες συνθήκας καὶ προθεσμίας νὰ πείσουν καὶ τὸν λαὸν νὰ βγάλῃ κάθε φόβον καὶ νὰ μὴ φεύγουν διὰ θαλάσσης. Ὁ Κιουτάγης ἔδωκε γνώμην ἥ νὰ προσκυνήσουν ἕως τὴν αὔριον ἥ νὰ ἔμβουν οἱ Τούρκοι δι' ἐφόδου νὰ χαλάσουν τὸ Μεσολόγγιον καὶ νὰ σκλαβώσουν τοὺς ἀνθρώπους· ὁ δὲ Ὁμέρ πασιῶς ὅστις εἶχεν ἄλλα συμφέροντα κεκρυμμένα ἀπήνησεν εἰς τὸν Κιουτάγα λέγων, «Ἐγὼ δὲν εἶμαι μετὰ τὴν γνώμην σου ἐπειδὴ ὁ Σουλτάνος θέλει ἓνα μπαχτζί μετὰ ὅλα τὰ δένδρα κάρπιμα καὶ ἄκαρπα καὶ μετὰ ὅλα τὰ ζῆνη καὶ χόρτα· εἰ δὲ γιὰ μὴν γιέρι (ἀκαλλιέργητος τόπος) ἔχει πολλὰ, πλὴν δὲν ἔχει κατοίκους νὰ τὰ καλλιεργήσουν. Σὰν ἔμβωμεν κατὰ τὴν γνώμην σου νὰ τὸ σκλαβώσωμεν, τί θὰ ἀπολαύσῃ τὸ ντο-

βλέτι; να προσέβη εις τὸ κράτος του μίαν λάσπην ἀκατοικη-
τον; Ὅθεν θὰ τοὺς δώσω διορίας καὶ μίαν καὶ ἄλλην ὥστε νὰ
σκεφθοῦν νὰ γνωρίσουν ὅλοι ὅτι εἶνε καλλίτερον καὶ δι' αὐτοὺς
νὰ προσκυνήσων χωρὶς νὰ πάθῃ κανέννας κακόν.» Καὶ τοὺς ἐδόθη
διορία ἡμερῶν καὶ μία καὶ δύο, καὶ εὐγῆκαν ὁ Μαρκομπό-
τζαρης καὶ ὁ Θανάσης Κότζικας καὶ ἄλλοι προὔχοντες τοῦ
Μεσολογγίου. Ἐστειλε καὶ ὁ Ὁμέρ πασιῶν τὸν Ἅγιο Μου-
χουρντάρην καὶ ἄλλους συμβούλους του εἰς τὸν προσδιορισμέ-
νον τόπον νὰ ἀνταμωθοῦν με τοὺς Ἕλληνας νὰ συνθηκολο-
γήσουν περὶ ἀσφαλείας, ζωῆς, τιμῆς καὶ ἰδιοκτησίας. Ὡστε
περνοῦσαν αἱ διορίαι μία κοντὰ τὴν ἄλλην ἕως ὅπου ἔφθασαν
ἐκ διαλειμμάτων διὰ τῆς λίμνης τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐγει-
ναν ἕως τρεῖς χιλιάδες τουφέκια μέσα εἰς τὸ Μεσολόγγιον.
Προχωρῶν καὶ ὁ χειμῶνας ἐγένετο ὁ γάνταξ νερόν τὸ δὲ
στρατόπεδον τῶν Τούρκων ὠλιγόστευε πέρναντες λάφυρα ἀπὸ
τὰ περίξ χωρὶς τοῦ Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ, ἐπειδὴ ἦτον
ἀγάλατος ὁ κόσμος καὶ εἶχαν ἀγέλας ζῶων, γελᾶδια, ἄλογα,
πρόβατα καὶ λοιπά, καὶ οἱ Ἕλληνοὶ πέρναντες τα τὰ ἐπή-
γαιναν εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἢ τὰ ἐπουλοῦσαν εἰς Ἄρταν καὶ
Ἰωάννινα καὶ οὕτως ὠλιγόστευε τὸ στράτευμά των.

Ἄλλ' ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον. Ποῖα ἦταν τὰ συμφ-
ροντα τοῦ Ὁμέρ πασιῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ; Βεβαιότατα ὅχι
διότι ἀγαποῦσαν τοὺς Ἕλληνας, ἄς μὴ ἀποσιωπώμεν καὶ τὰ
τῆς θείας προνοίας εὐεργετήματα, διότι φαινόμεστε ἀχάριστοι
εἰς τὸν θεόν ἀποδίδοντες ὅλα τὰ κατορθώματά μας εἰς τὴν
ἐλληνικὴν φρόνησιν καὶ ἀνδρείαν. Ἴδου ὡς ἀκολούθως ἡ ἀλη-
θὴς αἰτία ὅπου ἐγλύτωσε τὸ Μεσολόγγιον εἰς τὴν πρώτην πολ-
ιορκίαν τῶν 1822.

Ὁ Ὁμέρ πασιῶν Βιργώνης ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν,
ὅταν ἐχάλασε τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ ἐπίσσε
τὸν Διάκον, ἐπροχώρησεν ἕως τὴν Κάζαν ἀφ' οὗ ἐπολέμησεν
εἰς τὸ χάρι τῆς Γραβιῆς μετὰ τὸν Ὀδυσσεύαν Ἀνδρουτζου. Εἰς
τὸ διάστημα αὐτὸ ἐνεργεῖς τοῦ τότε σερασκέρη Χρουσίτ πασι-
ῶν τοῦ ἐδόθη (ἢ διοίκησις) μανσοῦπι τὸ Μπεράτι καὶ ἐγει-
νεν βεζύρης τῆς Ἀλβανίας. Ὅθεν συλενονηθεὶς μετὰ ὅλα τὰ οὐ-
τζάκια τῆς Ἀλβανίας καὶ κατ' ἐξοχὴν μετὰ τὰ βεντζάλια τοῦ
Ἀλῆ πασιῶν ἐγνώρισαν ὠφέλιμον καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν
Ἀλβανίαν νὰ στερεωθῇ παντοτεινὸς βεζύρης τῆς Ἀλβανίας,
νὰ εἶνε ὡς ἡγεμὼν καθὼς ἦτο καὶ ὁ Ἀλῆ πασιῶν καὶ
νὰ μὴν τὸν μεταθέτῃ ὁ σουλτάνος κατ' ἔτος, καθὼς κάνει τοὺς
ἄλλους βεζυράδες, διὰ νὰ ἔχουν καὶ οἱ Ἕλληνοὶ τὴν ὑπόλη-
ψιν καὶ τὰς ὠφελείας ὅπου εἶχαν καὶ ἐπὶ Ἀλῆ πασιῶν· μά-
λιστα αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν μετὰ τὸν ἐξολοθρευμὸν τοῦ Ἀλῆ
πασιῶν τὴν ἐστερέωσαν μετ' ἑρκου. Καὶ ὅσον ἦτον ὁ πόλεμος ἀ-
νοιχτός εἰς τὴν Σπερῆν Ἑλλάδα, δὲν εἶχε καιρὸν ὁ σουλτά-
νος οὔτε αὐτὸν νὰ μεταθέσῃ οὔτε τὰ βεντζάλια τοῦ Ἀλῆ πασι-
ῶν νὰ χαλάσῃ, ὅπου εἶχαν ἀποστατήσῃ εἰς τὸ ἔτος τῶν 1820

καὶ πολεμοῦσαν τὸν σουλτάνον ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ πασιῶν ἕως
τὰ 1822. Ἐπρόβλεπαν ἐκεῖνο ὅπου ἔπαθον μετὰ τὸ τέλος τοῦ
ἐλληνικοῦ πολέμου. Ἐὰν ὅμως ἤθελαν πάρῃ τὸ Μεσολόγγιον
ἅμα ἔφθασαν ὅπου τὸ ἤϊραν ἄδειον ἀπὸ στράτευμα καὶ χωρὶς
φρούριον, ἤθελαν στείλῃ τὸν μουζιτέν (χαροποιὸν εἰδησιν) εἰς
τὸν σουλτάνον καὶ ἤθελαν λάβῃ ἕνα μεγάλο ἄφρημ καὶ ἤθε-
λαν λάβῃ καὶ φερμάνι νὰ περάσουν εἰς τὸν Μωρέαν.

Αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ὁμέρ πασιῶν καὶ τῶν προὔχον-
των τῆς Ἀλβανίας, ἂν καὶ μυστικῶς τὴν εἶχαν, ἔλαβε κἄ-
ποιαν εἰδησιν καὶ ὁ κ. Γεώργιος Βαρνακιώτης, ὅστις, καθὼς
εἶπαμεν, εἶχε προσκυνήσῃ καὶ ἦταν μετὰ τὸν Ὁμέρ πασιῶν καὶ
προσποιοῦμενος ὅτι δὲν τὴν γνωρίζει ἐπρότεινε εἰς τὸν Ὁμέρ
πασιῶν ὅτι ἦταν ὠφέλιμον καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ ὅλην τὴν
Ἀλβανίαν νὰ μὴν τὸ πάρουν τὸ Μεσολόγγιον καὶ συνετέλε-
σεν πολὺ καὶ ἡ γνώμη τοῦ Βαρνακιώτη, διότι ἦτον σύμφωνον
μετὰ ἐκεῖνα ὅπου ἐφρονοῦσαν αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνοὶ. Τὸ
αὐτὸ ἔτος κατὰ τὸν Ὀκτώμβριον ἀπέθανεν ὁ σερασκέρης
Χρουσίτ πασιῶν εἰς Λάρισσαν (καὶ ἄλλο εὐεργετήμα τῆς
θείας προνοίας), διότι, ἂν δὲν ἀπέθαινε ὁ Χρουσίτης, δὲν κατε-
στρέφετο ὁ Δράμαλης, ἐπειδὴ πολλὰ ἐπικουρία, ὅπου ἤρχον-
ταν εἰς τὸν Δράμαλην, ἄλλαι ἐγύρισαν ἀπὸ τὰ Φέρσαλα μετὰ
τὸν θάνατον τοῦ Χρουσίτ πασιῶν καὶ ἄλλαι ἀπὸ Λαμίας καὶ
ἄλλαι ἀπὸ Βοιωτίαν καὶ οὕτως κατεστράφη ὁ Δράμαλης.
Αὐτὸ τὸ ἐπρόβλεψεν καὶ τὸ εἶπεν καὶ ὁ Ὀδυσσεύς Ἀνδρου-
τσος. Ὅταν ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Χρουσίτη, ἔστειλε καὶ
ἐκράξε τὸν νῦν ἀντισυνταγματάρχην κ. Κάρπον Παπαδόπουλον,
τὸν ὁποῖον ὑπολήπτετο καὶ διὰ τὴν ἰκανότητά του καὶ διότι
εἶξευρε καὶ γράμματα, ἐν ᾧ τότε ἦτο πολλὰ σπάνιον εἰς
τὰ ἐλληνικὰ στρατεύματα νὰ εἶξευρον γράμματα. Παρρη-
σιασθεὶς ὁ κ. Κάρπος εἶπεν εἰς τὸν Ὀδυσσεύαν «Τί με θέλεις
καπετάνε καὶ σὲ βλέπω τόσο χαρούμενον;» ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσ-
σεύς, «Σὲ θέλω κ. Κάρπο, νὰ σοῦ εἰπῶ εἰδησιν νὰ χαρῆς καὶ
ἐσὺ. «Εἰπέ μου» τοῦ εἶπεν ὁ Κάρπος. «Τοὺς Τούρκους, ὅπου δὲν
ἠμποροῦμε νὰ σκοτώσωμεν ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, τοὺς σκοτῶνε ὁ
θεός». Καὶ πάλιν ἐρώτησε, «Ποίους Τούρκους;» Καὶ ὁ Ὀδυσσεύς
τοῦ εἶπεν, «Ἐψόφησεν ὁ Χρουσίτ πασιῶν εἰς Λάρισσαν, καὶ
ὥστε νὰ εὖρη ὁ σουλτάνος ἄλλοι βεζύρην τόσο δραστήριον
καὶ ἄξιον ὅσον τὸν Χρουσίτην, ἡμεῖς θὰ λάβωμεν καιρὸν νὰ
ἐνδυναμωθῶμεν καὶ νὰ χαλάσωμεν καὶ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλ-
λάδος εὐρισκομένους Τούρκους. Ἐλπίζω εἰς τὸν θεόν, κ. Κάρπο,
νὰ μὴ γλυτώσῃ κανέννας ἀπὸ τοὺς Τούρκους ὅπου ἐμβῆκαν
μετὰ τὸν Δράμαλην.»

Ἀφ' οὗ λοιπόν, καθὼς προείπαμεν, ἐμβῆκαν εἰς Μεσολόγγιον
πελοποννησιακὰ στρατεύματα καὶ Στερεοελλαδίτικα, ἀκού-
σθη ὅτι ἐπεριμένετο καὶ ὁ Ὀδυσσεύς μετὰ τὰς χιλιάδας. Ἀπε-
στάτησεν καὶ ἡ Ἀκαρνανία καὶ ἐπίσσαν τοὺς πόρους τοῦ πο-
ταμοῦ Ἀχελφῶος κατεβασμένου ὄντος, καὶ ἐγάλασαν καὶ τοὺς
Τούρκους ὅπου ἐφύλαξαν τοὺς πόρους. Ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν

ἔφθορον εἰς τὸ Μεσολόγγιον τὴν νύκτα ζημερώνοντας τῶν
Χριστουγεννῶν ἀλλ' ἕνας Ἰωαννίτης Ζούκας ὀνομαζόμενος
ἦτο κυνηγός τοῦ Ὁμέρ πασιῶν μαθὼν τὴν ἀπόφασιν τῶν Τουρ-
κῶν δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὶν τῶν Χριστουγεννῶν ἐπῆγεν εἰς
τὸ παράλιον κατὰ τὸ μέρος τῆς Ἀσπρης ἄλικης, ὅπου ἐπλη-
σίαζαν κἄποτε μονόξυλα ψαρεύοντα ἢ περῶντα δι' Αἰτωλι-
κόν, καὶ ἐφώνασεν, ἔκαμεν καὶ σημείον μετὰ ἕνα μανδύλι ὑψώ-
μενον εἰς τὸ καλάμι, καὶ ἐπλησίασε τὸ μονόξυλον καὶ τὸν
ἐπῆρε καὶ ἔλθων εἰς Μεσολόγγιον ὠμολόγησε τὴν ἀπόφασιν
τῶν Τούρκων, καὶ ἔλαβαν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα οἱ Ἕλλη-
νες. Ἦλθεν ἡ προσδιορισμένη νύκτα, καὶ οἱ Τούρκοι ἔκαμαν τὴν
ἔφοδον μετὰ μεγάλην ὄρμην, ὥστε εἰς τινὰ μέρη ἐπέρασαν τὸν
χάντακα καὶ ἐμβῆκαν μέσα· πλὴν οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐδέχθη-
καν μετὰ ἀνδρείαν, τοὺς ἐπολέμησαν, τοὺς ἐσκότωσαν, τοὺς πῆραν
καὶ σημαίας καὶ τοὺς ἔξωσαν ἀπὸ μέσα, καὶ ὠπισθοδρόμησαν
νικημένοι οἱ Τούρκοι καὶ μετὰ τὴν ζήμιαν των. Μετὰ ἔξη
ἡμέρας τὴν πρώτην Ἰανουαρίου ἀνεχώρησαν ὅλοι διὰ τὸ Βρα-
χωρι, ἀφήσαντες κανόνια τζαντήρια καὶ ἄλλας ἀποσκευὰς
εἰς τὸ στρατόπεδόν των. Φθάνοντες εἰς τὸ Βραχωρι καὶ ἰδόν-
τες καθὼς προείπαμεν, τὴν Ἀκαρνανίαν ἀποστατισμένην καὶ
τοὺς πόρους τοῦ Ἀχελφῶος ποταμοῦ πιασμένους ἀπὸ τοὺς
Ἕλληνας καὶ ὁ ποταμὸς κατεβασμένος καὶ ἀπέραντος, ἔφθασε
καὶ ὁ Ὀδυσσεύς μετὰ πεπαισμένους ἀντὶ τῶν ἐπτά χιλιάδων
ὅπου ἠκούσθη προτῆτερα, καὶ ἀπελπισμένοι ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς
ἔλθουν ἐπικουρία, ἀποφάσισαν νὰ ἀνοίξουν δρόμον διὰ τῶν
Ἀγραφῶν, νὰ περάσουν εἰς τὰ Τρίκκαλα τῆς Θεσσαλίας (εἰ-
ξεύροντες τὸν Καραϊσκάκη ὅπου ἐπροσκύνησεν τὸ παρελθόν
ἔτος καὶ εἶχε καπετανλίκι τὰ Ἀγραφα νὰ τὰ προσφύλαττε
δθῆεν ἀπὸ τοὺς ἀποστάτας ἀλλὰ μετὰ συμφωνίαν νὰ μὴν πη-
γαίνουν καὶ Τούρκοι). Ἐστειλαν τὸν Ἰσμαὴλ πασιῶν Πιλάσα
μετὰ τρεῖς χιλιάδας νὰ ἀνοίξῃ τὸν δρόμον, ἀλλ' ὁ Καραϊσκά-
κης εἰδοποιηθεὶς προτῆτερα τὸ κίνημα τῶν Τούρκων, ἐπῆρεν
ἑξακοσίους ἀπὸ τὰ Ἀγραφα καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Σοβολάκου
(τμήμα τῆς ἐπαρχίας Καρπενησίου, ἐσύναξε καὶ τοὺς Σοβο-
λακίτας καὶ ἐπίσσαν τὸ χωρίον Ἅγιον Βλάση; ἐκαρτέρησεν
τοὺς Τούρκους, τοὺς ἐπολέμησεν καὶ τοὺς ὠπισθοδρόμησεν κα-
κῆν κακῶς. Ἐπιστρέφοντες εἰς τὸ Βραχωρι οἱ Τούρκοι νικημέ-
νοι, ἔχοντες καὶ ἔλλειψιν τροφῶν καὶ προχωροῦντος τοῦ χειμῶ-
νος ὁ ποταμὸς ἔφερεν περισσώτερα νερὰ καὶ καταντοῦσε διόλου
ἀπέραντος, ὑποπευόμενοι μήπως συναχθοῦν καὶ ἄλλοι Ἕλλη-
νες καὶ γείνουν πολλοὶ ὥστε νὰ ἐπιπέσουν εἰς τὸ στρατόπεδόν
των καὶ τοὺς ἐξωλοθρεύσουν ἐξ ὀλοκλήρου, ἀπεφάσισαν καὶ ἀ-
πέρασαν τὸ ποτάμι μετὰ κίνδυνον μεγάλου καὶ ἐπίνγησαν ὑπὲρ τοὺς
ἑξακοσίους καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Πρέβεζαν, κατὰ τὰ τέλη Ἰανου-
αρίου τοῦ ἔτους 1823. Τὸν Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθα καὶ
ἐγὼ μετὰ τὸν ἀδελφόν τοῦ Ἰσμαὴλ πασιῶν ἀπὸ τὴν Ἀλβανίαν
εἰς τὴν Πρέβεζαν· τὰ ἦκουσα καὶ ἀπὸ Τούρκους ὅπου τὰ διη-
γῶνταν εἰς τὸν μπεῆν αὐτὸν τὸν ἀδελφόν τοῦ Ἰσμαὴλ πασιῶν·

ἀλλὰ μετὰ λεπτομέρειαν τὰ ἔμαθα ἀπὸ μερικῶς Σουλιάτας,
τὸν Κίτζιο Θώμα καὶ ἄλλους τινὰς ὅπου ἦτον μετὰ τὸν Ὁμέρ
πασιῶν Βιργώνην. Μάλιστα ὁ Κίτζιος Θώμας μοῦ ἐδιηγήθη
ἐν τραγικώτατον συμβάν: πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πεζοὺς ἐπιάνονταν
ἀπὸ τὰς οὐραῖς τῶν ἀλόγων διὰ νὰ βοηθηθοῦν τὴν διάβασιν
τοῦ ποταμοῦ, καὶ οἱ καθαλαραῖοι τοὺς ἐκτυποῦσαν μετὰ γιγ-
ταγάνια εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ μὴν πνιγοῦν καὶ αὐτοὶ. Ἀπὸ
ὅσα ἦκουσα ἐγραψα ὅσα μοι ἐφάνησαν θετικώτερα καὶ χωρὶς
ὑπερβολαῖς.

Ἵποπτεύω δὲ μήπως καὶ ὁ Ζούκας αὐτὸς ὁ κυνηγός τοῦ
Ὁμέρ πασιῶν κατὰ προτροπὴν τοῦ ἰδίου Ὁμέρ πασιῶν ἦλθε
καὶ εἰδοποίησεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ σχέδιον τῶν Τούρκων
διὰ τὴν ἔφοδον τῶν Χριστουγεννῶν, ἐπειδὴ πῶς ἦταν δυνατόν
νὰ γνωρίζῃ ὁ Ζούκας τὸ σχέδιον αὐτό, ἐν ᾧ τὸ εἶχαν μυστι-
κόν καὶ τὸ εἶξευραν μόνον οἱ πασιῶδες, καὶ τινες εὐνοούμενοι
μπινασάδες; Αὐτὰ ὅμως εἶνε εἰκασία ἐδική μου, δὲν τὸ
λέγω θετικόν.» (ἀκολουθεῖ).

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἡ ἐν Βερολίῳ ἀρχαιολογικὴ εἰσαγγελία μάλιστα περὶ τῶν
Μεσολογγίων ἀρχαιοτήτων.

Ἡ πανηγυρικὴ συνεδρία ἡ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Βιγκελμάννου
ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῇ 4. ἀντὶ τῆς 9. Δεκεμβρίου
(καθ' ἣν πίπτουσι τὰ γενέθλια τοῦ Βιγκελμάννου), ἀπὸ τῶν
αἰθουσῶν (ἐν αἷς συζητοῦνται αἱ συνεδρία) τοῦ καθιδρύμα-
τος τῶν ἀρχιτεκτόνων διασκευασθεῖσων διὰ τὴν ἐγγύζουσαν
πανήγυριν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Ἐν πρώτοις λοιπόν ὁ τῆς
ἐταιρίας πρόεδρος κ. Κούρτιος προεφώνησε τοὺς πολυα-
ριθμούς παρόντας ἐταίρους, εἰς οὓς συγκατελέγετο καὶ ὁ τῆς
παιδείας ὑπουργός κ. Γόσλερ, εἶτα διένειμε τὸ ἐπὶ τῇ ἐπιτη-
ριδί τοῦ Βιγκελμάννου 42/ον πανηγυρικὸν πρόγραμμα τῆς ἀρ-
χαιολογικῆς ἐταιρίας, οὗ ἐπιγραφή «ἡ ἀπελευθέρωσις
Προμηθεὺς τοῦ δεσμώτου» καὶ ὁ ὁρεῖται εἰς τὴν
φιλοποσίαν τοῦ κ. Μιχαήλου, τὰ νῦν ὑψηλοῦ ἐν τῷ τῆς
Γοττιγῆς πανεπιστημίου. Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος μνησθεὶς
τῆς ὀδυνηρῆς ζημίας, τῆς ἐπιγενομένης τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐται-
ρίᾳ ὡς ἐκ τῆς ἐν τῷδε τῷ ἔτει τελευτῆς τοῦ Γοίππερτ ἐπιλο-
ξήνησε τοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνειλεγμένους περὶ τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ
ἐκτεθειμένα ἔργα τῆς καλῆς τέχνης, οἷον τὴν ἐν ἀναλογίᾳ
1:10 συντελεσμένην ἀναπαράστασιν τῶν δύο τυμπάνων τῶν
ἀετωμάτων τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός, τεχνουργήμα τοῦ
γλύπτου Γρύτνερ, καὶ τὸ περιγράμμα τοῦ ναοῦ καὶ τὸ σχέ-
διον τῆς τοποθεσίας φιλοτεχνηθέντα ὑπὸ τοῦ Γράμπερ· τοὺς
πίνακας τῆς 4. διανομῆς τοῦ παρὰ τῷ Ἀσφερ ἐκδομένου
μεγαλοπρεποῦς συγγράμματος, οὗ ἡ ἐπιγραφή «Τὸ μουσεῖον

τοῦ Σαβούρωφ» σὺν τῷ ὑπὸ Φουρτβάιγγλερ διαφωτιστικῷ κειμένῳ τὰ κατὰ τὴν Ὀλυμπία ν ἐύρήματα, ἦτοι τὸν ἤδη νῦν ἀρτιφανῆ τόμον. Παρεκτός τούτου ἦσαν ἐκτεθειμένα ὁ ἀρχέτυπος πίναξ τῶν Μυκηνηῶν καὶ τῆς περιχώρου ὑπὸ τοῦ κ. Στέφφεν καὶ τὸ σχεδιάσμα τῶν ἐκ τοῦ ἀττικοῦ πίνακος τεσσάρων τμημάτων (Ἀθηνῶν καὶ Ὑμηττοῦ, Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, Κηφισίως καὶ Πύργου) καὶ ὁ χάρτης τῶν τμημάτων Πεντελικῆς καὶ Σπάτας, ἐκπεπονημένον ὑπὸ τῶν κυρίων Στεῖνμέτς (λοχαγοῦ) καὶ Ουολφίου (μηχανικοῦ). Ἡ δὲ γενικὴ διοίκηση τῶν ἐν Βερολίνῳ Μουσείων ἐξέθηκε τὰς ἐκ τῆς Ἀμιλτωνείου συλλογῆς περιλήψεις τοῦ ὑπ' ἀρ. 458 χειρογράφου, αἰτινες περιλαμβάνουσι τὰς ἀναγραφὰς τοῦ ἐξ Ἀγκῶνος Κυριακοῦ, πρὸς τούτοις ἐνετέλειτο τὸν διὰ φωτογραφίας πολλαπλασιασμένον μίξ σελίδος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρογράφου πρὸς διανομὴν τῆ συνελύσει. Μετὰ τὸν κ. Κούρτιον ὁ κ. Σούφραν ἐπραγματεύθη τὴν σημασίαν τοῦ Βιγκελμάννου διὰ τὴν γερμανικὴν παιδείαν καὶ γραμματολογίαν, ἥτις γίνεται καταφανὴς ἐὰν τις ἐπισκοπήσῃ πῶς ἅπαντες οἱ ὀνομαστοὶ συγγραφεῖς οἱ τε ἡμέτεροι καὶ οἱ τῆς ἐγγυτάτης γίνονται ὑπακοὴ αὐτοῦ καὶ πῶς ἐν τούτῳ χαρακτηρίζουσι αὐτοὶ ἑαυτοὺς καλλιτεχνικῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Ἡ τοῦ ἀριγνώτου φιλοσόφου Χέρδερ σχέσις πρὸς τὸν Βιγκελμάννον καταδηλοῦται ἀξιολύτως ἐν τῷ «γραμματολογικῷ μνημείῳ τοῦ Βιγκελμάννου» συγγραφῆ ἐπὶ τῷ πρώτῳ ἀγωνισματικῆς ἐν Ἐσθίᾳ ἐταιρίας τῶν ἀρχαιοτήτων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1771, ἥτις ἐναγχος προήχθη εἰς φῶς ὑπὸ τοῦ διδ. Ἀλβέρτου Δούγκερ ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ κατὰ τὸ ἀπὸν ἔτος ἐν Κασσέλῃ ἀνευρεθέντος ἀρχετύπου. Ὁ Χέρδερ ἐνωρὶς κατέστησεν ὑποκείμενον ἀκριβεστάτης ἐρεύνης τὰ συγγράμματα τοῦ Βιγκελμάννου, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς καλῆς τέχνης ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐξ ἧς ἐξετυλίχθησαν αἱ ἐπιφάνειαι αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου καὶ τοῦ καλοῦ ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐξ ἴσου ἡμορφουσα καὶ ἐνθους ψυχὴ ἀνέλαβε τότε εἰς ἑαυτὴν τὴν περὶ τὴν τέχνην εὐλάβειαν τοῦ Βιγκελμάννου καὶ ἐφ' ὅρου ζωῆς τὴν νεανικὴν αὐτὴν διάθεσιν ἐτήρησε καὶ μετ' αὐτῆς τὴν θαυμαστὴν εὐσείθειαν μαθητοῦ πρὸς τὸν μέγαν Βιγκελμάννον... Ἐν ταῖς πρώταις αὐτοῦ συγγραφαῖς ὁ Χέρδερ παρίσταται ἐνθους κήρυξ τοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ ἰδανικοῦ καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Βιγκελμάννου, οὗ τὴν ἐπὶ τὸν αἰῶνα σημασίαν διὰ τε τὴν ἡμέρωσιν, τὸν πολιτισμὸν, τὴν γραμματολογίαν καὶ τὴν γλωσσῶσαν αὐτὸς πρώτιστα κατανόησε καὶ μετὰ πατριωτικῆς ὑπερηφανίας ἐξύμνησε. Τὸ πνεῦμα ἐμβασιλεύει ἐν τῷ προεξημένῳ «μνημείῳ τοῦ Βιγκελμάννου» καὶ ἐν πασαις ταῖς μετέπειτα διακηρύξεις, ἐν αἷς κλασικῶς ὑπετυπώθη ὁ πρὸς τὸν Βιγκελμάννον σεβασμὸς τῆς νεωτέρας γενεᾶς.

Εἶτα ὁ προμνησθεὶς κ. Στέφφεν λόγῳ διήλθε τὰ πορίσματα τοῦ τοπογραφικοῦ πίνακος ἐν Ἀργολίδι. Καὶ δὴ παρετέθησαν δύο πίνακες, ὧν ὁ μὲν περιλαμβάνει ἐν

ἀναλογία 1: 12,500 περὶ τὰ 3/4 τετραγωνικὰ μίλια τῆς ἐπαρχίας Ἀργολίδος μετὰ τῶν Μυκηνηῶν καὶ τοῦ Ἡραίου, ὁ δὲ τὸν εἰδικὸν χάρτην τῆς ἐν Μυκῆναις ἀκροπόλεως (1: 750) καὶ τὰς κατασκευὰς τοῦ ἐν Τύρινθι τειχίσματος (1: 200). Ὁ χώρος τῶν Μυκηνηῶν ἀνήκει ὡς τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ὀρεινὴν χώραν. Ἡ θέσις τοῦ χώρου αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐσχάτῃ γωνίᾳ τοῦ ἰπποβοῦτου Ἀργους πορίζει τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀτρειδῶν διὰ τὴν ἐπιπράττειν τῆς πεδιάδος τοῦ Ἰνάχου ὑποδεστέραν ἀξίαν. Τὸ δὲ κυρίως κέντρον τῆς πεδιάδος ἐν γεωγραφικῇ καὶ στρατιωτικῇ ἐννοίᾳ ἀποτελεῖ ἡ ὑπερβαλλόντως ἰσχυρὰ θέσις τοῦ Ἀργους, ἥτις εἶναι τὸ ἔρεισμα διὰ τὸν βουλόμενον νὰ καταδεσπῶσῃ τῆς Ἀργείας χώρας. Περὶ τὸ κέντρον αὐτὸ ἔπρεπεν ἐν παντὶ χρόνῳ νὰ θροῖζονται οἱ ἐγγύριοι. Ὅχυρα δὲ Μυκῆναι παρὰ τὸ Ἀργος ὑποσημαίνει ἀντίθεσιν μεταξύ ἀμφοτέρων. Καὶ τὴν ἀντίθεσιν ταύτην ὑποδηλοῖ καὶ ὁ μῦθος ἐν τῇ ἀντιπαρατάξει τῶν Προϊτιδῶν τοῦ Ἀργους καὶ τῶν Περσειδῶν, ὁ τὴν καταβολὴν τῆς Τύρινθος, Μιδέας καὶ Μυκηνηῶν διὰ τοῦ Δαναΐδου Περσεΐως προσνέμων εἰς τὸν κατακερματισμὸν τῆς ἀργολικῆς περιφερείας τῶν Δαναῶν. Ἐξέτασις τῶν περιτειχισμάτων Τύρινθος καὶ Μυκηνηῶν καταδεικνύει πράγματι παντελῆ ταυτότητα τοῦ ἀρχικοῦ πεδίου καὶ ἐντεῦθεν ἐπιβεβαιῶται τὴν ἀποδοχὴν ἡμοχρόνου οἰκοδομικῆς ἐποχῆς ἀμφοτέρων τῶν ἀκροπόλεων. Ὑπὲρ τῶν Μυκηνηῶν παρέχει ὁ μῦθος δευτέραν ἐποχὴν μετὰ τῶν Πελοπιδῶν. Εἰς τούτους ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἐλθόντας Περσεΐδας φαίνεται ἐνσωματούμενον δεύτερον συμπλέγμα ἀσιανῶν μεταναστατῶν (ἐν τῇ κατὰ γῆν ἰδῶν διὰ τῆς Μακεδονίας ἐρχόμενον καὶ ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰνάχου εἰσελαύνον), οἵτινες ἐκράτησαν τῆς ἀκροπόλεως τῶν περσειδῶν, τουτέστι τῶν Μυκηνηῶν καὶ διωργάνωσαν αὐτὴν μεγαλοπρεπῆς ὀρυκτῆριον. Ἡ εἰδικὴ ἐπισκοπήσις τοῦ μυκηναίου περιβάλλου τεκμηριῶται παρὰ τὸν μάλιστα ἄξιστον κυκλώπειον ρυθμὸν τῆς πρώτης περιόδου τὴν μᾶλλον ἀνεπτυγμένην τεχνοτροπίαν ἐπιγενεστέρων χρόνων. Ἡ ἀνακράστασις ὅμως τοῦ ἀρχαίου συμπλέγματος τῶν ἰδῶν οὐδὲν ἀπόρημα καταλείπει περὶ τοῦ ὅτι αἱ Μυκῆναι τῶν Πελοπιδῶν εἶχον τὸν ἐξόπισθεν σύνδεσμον ἐν Κορίνθῳ, καὶ ὅτι ἡ πόλις τῶν Μυκηνηῶν κατὰ ταῦτα θεωρητέα ὡς ἐπιθετικὴ θέσις διὰ τινὰ ἐκ τῆς βάσεως τοῦ Ἰσθμοῦ πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰνάχου προελαύνουσαν δύναμιν. Τρεῖς διευθύνσεις ἦσαν προδιαγεγραμμέναι ἐκ φύσεως τοιαύτη προελάσει εἰς τὰς τρεῖς κυρίας κοιλάδας τοῦ ὄρους. Ἐκ τῶν δι' αὐτῶν δεδομένων τριῶν στρατιωτικῶν γραμμῶν οἱ ἀρχαῖοι ἐξελέξαντο ἐκείνην, ἣντινα καὶ ἡ νεωτικὴ τακτικὴ σημαίνει ὡς τὴν στρατηγικῶς εὐνοικωτάτην ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς στρατιωτικῆς κινήσεως ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς γραμμῆς, τουτέστιν ἐξελέξαντο τὴν μεσαίαν τῶν τριῶν ὀρεινῶν κοιλάδων. Ἡ ἀπ' εὐθείας γραμμὴ τῆς Κορίνθου εἰς Μυκῆνας παραμείβεται τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Μυκηνηῶν βράχον. Ὅχυρὰ κατασκευὴ ὀχυρώματος ἐν τῇ με-

σική ταύτη ἐξόθῃ ἐξησφάλιζε τὸν ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἐπερειδόμενον στρατόν, ὅποτε ἐλάμβανε μικρὰν ἐπιθετικὴν στάσιν, ἐμμέσως δ' ἐξησφάλιζε καὶ τὰς δύο ἄλλας ἐξόδους, ὧν ἡ μὲν ἀπέχευε πέντε, ἡ δ' ἐξ χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς κυρίας θέσεως. Ἄν λοιπὸν αἱ Μυκῆναι ἐξφοδομήθησαν πραγματικῶς κατὰ τὴν προεξημένην συναφὴν ἐν δευτέρᾳ ἐποχῇ, ἣν ὁ ἀγορεύων ὑποσημαίνει ὡς τὴν τῶν Πελοπιδῶν, ἀναγκαιῶς ἔπρεπε νὰ καταδεικνύωνται ἐπὶ τῷ βράχῳ τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ τῇ κατωφερεῖ καίται ἡ ἀκρόπολις, καὶ ἔγνη τῆς ἀρχαίας συνδέσεως τῆς μετὰ Μυκηνηῶν καὶ Κορίνθου ὁδοῦ. Τῇ ἀναζητήσει τῶν ἰχνῶν αὐτῶν τῆς ὁδοῦ ὀφείλει ὁ πίναξ τῆν ἐξεύρεσιν τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀτρειδῶν συγκεντρωτικοῦ συμπλέγματος τῶν ὁδῶν ἐν τοῖς ἡρωϊκοῖς χρόνοις.

Μέχρι τοῦ νῦν ἀνευρέθησαν τρεῖς παντελῶς ἄγνωστοι ὁδοὶ αἰτινες ἐκ τοῦ ὄρους ἀρχόμεναι συνεννοῦνται ὑπὸ τὰ τεῖχη τῶν Μυκηνηῶν. Ἄλλη τετάρτη ὁδὸς ἦγεν ἐκ τῶν Μυκηνηῶν εἰς τὸ Ἡραῖον, ἧς ὑπάρχουσι ἐτι ἰκανὰ ἔγνη. Κοινωσάμενος ὁ ἀγορεύων τὰς τεχνικὰς λεπτομερείας τῆς ὁδοποιίας ἐν τῇ ἡρωϊκῇ περιόδῳ ἐτρέπη εἰς ἐξιστόρησιν τῶν τῆς τακτικῆς στασεως τῶν Μυκηνηῶν. Διαφερόντως δ' ἐνθάδε τοῦ λόγου μνήμην ἐποιήσατο τῆς ἀσθενούς βορειοανατολικῆς προσόψεως. Ἡ μικρὰ ἐκτασις τοῦ μετώπου τοῦ μέρους τούτου ἐν τῇ ἀκροπόλει ἡ ὑπερψύσις αὐτοῦ ἐπὶ μίῳ πλευρᾷ ἐνδοθεν τῆς ἐνεργοῦ τοῦ ὄρους, τελευταῖον ἡ περίστασις καθ' ἣν ἐκ τοῦ μέρους αὐτοῦ κατὰ ἀριδὴλα ἔγνη ὑδρεύετο ἡ ἀκρόπολις, παριστάνουσι, ὅτι αὕτη ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς παραβολὴν ἐκ τοῦ ὄρους, ὅπερ συνηγορεῖ ὑπὲρ τούτου, ὅτι αὐτῇ δὲν εἶχε τις νὰ ροθῆται τὰς ἡσφαλισμένας αὐτοῦ ἐπικοινωνίας καὶ ἐπιθεσιν τοῦ μετώπου τούτου. Σύνεμα δ' ἀνασκευάζεται ἀφ' ἑαυτῆς διὰ λόγους τῆς τακτικῆς ἡ ὑπόθεσις περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἀκρόπολις τῶν Περσειδῶν ἠκοδομήθη πρὸς σκέπην τῆς πεδιάδος τοῦ Ἰνάχου ἐναντίον ἡπειρωτικῆς μεταναστάσεως.

(ἔπειτα τὸ τέλος)

Ἐν Ἀθήναις Δεκεμβρίῳ τελευταῖον, 1883.

Ν. ΠΕΤΡΗΣ.

ΔΗΜΩΔΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΑ ΦΥΤΑ.

Ἐὰν τὰ ἔργα τῆς νεότητος, ἐὰν τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ κατὰ θεῖον εἰκόνα δημιουργηθέντος ἀνθρώπου εἰσι πάντως, ἄν οὐχὶ ἐμβριθέστερα, τρυφερώτερα ὅμως καὶ ἀποπνεύουσι ὅλην τὴν δρόσον καὶ τὴν ποίησιν τῆς ἀπρόντιδος ἡλικίας τῶν ἐρώτων·

ἐὰν ἡ Ὁδύσεια, τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ θεοῦ Ὁμήρου, εἶνε πολλῶ γλυκυτέρα καὶ ἦτον τραχέα τῆς Ἰλιάδος, ἐπὶ τοσοῦτον μάλιστα, ὥστε νὰ φέρῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ἄλλος τῆς μὲν καὶ ἄλλος τῆς δὲ ὁ ποιητῆς τότε καὶ τὰ πρῶτα τοῦ Δημοουργοῦ ἔργα, τὰ ἔργα τῆς νεότητος, οὕτως, εἰπεῖν ἐκείνου—ἄν ἐπιτρέψωσιν οἱ ἄγαν εὐσεβεῖς τὴν ἔκφρασιν—ἀνάγκη νὰ ὦσιν ἐξ ἀναλογίας τρυφερώτερα, νεανικώτερα καὶ ὠραιότερα. Μεταξὺ λοιπὸν τῶν πρώτων τοῦ Δημοουργοῦ ἔργων, πρὸ τῆς ἐμφανείας τῶν ζῶων ἐπὶ τοῦ Πλανήτου ἡμῶν, καταλέγονται καὶ τὰ φυτὰ, τὸ βασίλειον, τουτέστι, τῶν φυτῶν, ἡ μᾶλλον ἡ ἀπέραντος φυτικὴ δημοκρατία. Καὶ ἦδη τις ἀρνείται ἢ τις δὲν ἐννοεῖ, παραβάλλων τὸ ποικιλόμορφον ἄθος πρὸς οἰονδήποτε τῶν ζῶων, τὴν ὑπερτέραν ἐκείνου ἀσυγκρίτως καλλονήν; Τίς συγκρίνων τὸ ἀπέραντον φυτικὸν βασίλειον—κατὰ τὴν καθιερωθεῖσαν ἔκφρασιν—πρὸς τὸ βασίλειον τῶν ζῶων, δὲν θέλει ἴδει τὴν νεότητα τοῦ Δημοουργοῦ ἀντανανκλωμένην εἰς τὸ ὠραῖον δημιούργημα ἐκείνου—τὸ φυτὸν, καὶ τὴν πολὺν σκέψιν ἐξ ἑτέρου εἰς τὸ ζῶον, τὸν ἄνθρωπον; Ἔργα σοφᾶ, δημιουργήματα ἐπίσης ἀξιοθαύμαστα, ἀλλὰ φέροντα ἴδιον τύπον καὶ ἄγοντα ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν, κατ' ἀναλογίαν, ὅτι ἄλλος ὁ δημιουργὸς τοῦ φυτικοῦ βασιλείου καὶ ἄλλος ὁ τοῦ ζωϊκοῦ. Ὅμοιος, ὡς εἶπομεν, ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ὁμήρου, κατὰ δύο διαφόρους ἐποχὰς τοῦ βίου του, ἴδιον ἀπέδοκε τύπον εἰς τὰ ἀδελφὰ αὐτοῦ ἀριστουργήματα. Τὰ φυτὰ λοιπὸν, ῥίπτοντες τὸ βλέμμα ἡμῶν πρὸς τοὺς πρώτους προγόνους αὐτῶν, θὰ θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα. Θὰ σκιαγραφῶμεν, τουτέστι, τὸ ἐφ' ἡμῖν, τὸν βίον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φυτικοῦ βασιλείου μέχρι τῶν σήμερον χρόνων, θὰ ἐπισκοπήσωμεν τὰς ὀφειλάς ἧς παρέσχεν εἰς τὸ ζῶον καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ διηνεκαί μετ' αὐτῶν συμβιώσει καὶ θὰ ἐπιφέρωμεν τινὰ, καταστρέφοντες τὸν λόγον, περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς μελέτης τῶν φυτῶν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ἐπιστήμην τῆς φυτολογίας. Οὕτε λοιπὸν πῶς φυσικῶς γεννᾶται, οὕτε πῶς αὐξάνεται, οὕτε πῶς φυσιολογικῶς ζῆ καὶ τὸ εἶδος διακινεῖται θὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα, ἀλλ' οὐδὲ θὰ ἐπιχειρήσωμεν τῆς ἀπαριθμήσεως καὶ κατατάξεως τῶν διαφόρων κλάδων τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Ταῦτα ὀλόκληρος ἐπιστήμη ἐρευνᾷ.

Ὑπῆρξαν χρόνοι τῆς ζωῆς τοῦ γηραιοῦ ἡμῶν Πλανήτου, καθ' οὓς οὐδὲν ἔχνος ζωῆς διεκρίνετο ἐπ' αὐτοῦ· ὑπῆρξαν χρόνοι τῆς ζωῆς τῆς ἀμαρτωλῆς ἡμῶν γῆς, καθ' οὓς νεκρώσις καὶ ἡρεμία ἐδέσποζε ταύτης διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τῶν ἀπαισίων κρότων τῶν ἐκρήξεων καὶ συνιζήσεων τοῦ σχηματιζομένου αὐτῆς φλοιοῦ· ὑπῆρξαν χρόνοι, καθ' οὓς ἡ γῆ ἡμῶν δὲν εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ φέρῃ ἐπ' αὐτῆς τὸ ἄχθος οὐ μόνον τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐδὲ ζῶον ἄλλ' οὐδὲ παρεγγυματικῶν ζωῶν. Καὶ ὅμως ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, δὲν ἦτο γυμνή, οὐδὲ τὰ ὄρη αὐτῆς φαλακρά, ἐξ ἐναντίου πλουσία ἔνφερε κόμην καὶ ἐγκαλλώπισμα, καλυπτομένη ὑπὸ ἀπέριων

δασών. Ἐκείθεν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τὰ φυτά. Ἀφ' οὗτου, κατὰ τὴν ὠραίαν γεωλογικὴν ἐπιστήμην, ἤρξατο λαμβάνων πιαίν τινα διάστασιν ὁ στερεὸς τῆς γῆς φλοιός, ἀφ' οὗτου δὲ τὰ ἐπιπολῆς στρώματα αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ὄμβρων καὶ τῶν ὑετῶν καὶ τῶν ἐξωθεν στοιχείων ἤρξαντο σαθρούμενα καὶ ἀποβάλλοντα τὸ συμπαγές αὐτῶν καὶ γινόμενα κατάλληλα πρὸς καλλιέργειαν καὶ πρόσφυσιν καὶ ἔκφυσιν φυτῶν, ἀφ' οὗτου δηλ. τὸ ἔδαφος, ὡς λέγομεν σήμερον, ἐγένετο κατάλληλον ὅπως παράσχη τὰ θρεπτικὰ αὐτοῦ στοιχεία εἰς αὐτά, ἔκτοτε χρονολογείται ἡ γένεσις τῶν φυτῶν. Οἱ χρόνοι λοιπὸν ἐκείνοι ἦσαν χρόνοι ἀκμῆς τοῦ φυτικού βασιλείου. Ἡ τότε ἀτμόσφαιρα, ἡ περιβάλλουσα τὸν Πλανήτην ἡμῶν, κεκορεσμένη ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποῦ ζῶν ἦν ἀδύνατον νὰ ὑπάρξη, παρεῖχεν ἐν τούτοις ἄφθονον τροφὴν εἰς τὰ ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ ζῶντα φυτά, ἅτινα μεταβάλλοντο εἰς ἀληθεῖς γίγαντας καὶ ἐπολλαπλασιαζόντο εἰς ἄπειρα εἶδη, ὧν τὰ πλείω βέβαιως ἀπώλοντο τοῦθ' ὅπερ συνέβη κατόπιν καὶ ἐν τῇ ζωολογικῇ κλίμακί. Ἄλλ' οὕτω τὰ φυτά, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ζῶντα ἐν τῷ ἀνθρακικῷ ὀξεί, καταναλισκόντα πρὸς διατροφὴν μεγάλην αὐτοῦ ποσότητα, ἐγένοντο οὕτως εἰπεῖν πρόδρομοι τῆς ἐλεύσεως τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου, καθάραντα τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ καταστήσαντα αὐτὴν ἐπιτηδεῖαν πρὸς τὴν ἐν αὐτῇ ζῶν καὶ ὑπαρξίν ζωϊκῶν ὀργανισμῶν.

Ἦσαν ὠραῖοι οἱ χρόνοι ἐκείνοι τῆς ζωῆς τοῦ Πλανήτου ἡμῶν. Ἐὰν εἴξῃ ὁ ἀνθρωπος ἐπ' αὐτοῦ δὲν ἤθελε παρατηρήσει ἓνα χῶρον αὐτοῦ γυμνὸν δένδρων, γυμνὸν φυτῶν καὶ ἀνθέων. Ἡ γῆ ἡμῶν εὐρίσκειτο ἐν τῇ νεανικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ. Τὴν ἀπείραντον αὐτῆς σιγὴν οὐδεμίαν ἐτάραττε ζωϊκῆς ὑπάρξεως φωνή. Δὲν εἶχαλον χαρίεντα ἐντός τῶν πυκνῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων τὰ πτηνὰ, διακόποντα τὴν μονοτονίαν τῆς φύσεως, διὰ τῶν εὐφώνων αὐτῶν λαρυγγισμῶν, οὐδ' εἰς τὰ ἀνήλια τῶν δασῶν βάθη ἐκρύπτοντο τίγρεις καὶ λέοντες. Ἦρχετο ἡ ἡμέρα, εἶρχετο ἡ νύξ καὶ μόνος ὁ ἄνεμος ἢ λεπτὴ αὖρα ἐσύριζε μελωδικῶς, θεωπούσα τὰ παχέα τῶν δένδρων φυλλώματα. Ἀφιλόκαλος χεῖρ δὲν κατέστρεφε τὰς καλλονὰς τῆς δημιουργίας, οὐδὲ ποὺς βανδάλου θνητοῦ κατεπάτει τὴν χλόην τῶν ἀγρῶν καὶ τὰ ἐράσματα αὐτοῦ ἀνθύλλια. Ἄπειρα μύρα ἀνίπταντο πρὸς τὴν πνιγρὰν ἀτμόσφαιραν καὶ ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας μυριόχρωμα ἀπὸστραπτὸν ἄνθη. Ἄλλὰ ποῦ εἶς ἵνα ὀσφρανθῇ τὸ ἄρωμα, ποῦ ὄμμα ἵνα ἐντροφήσῃ εἰς τὸ ἄπειρον θέαμα! Αἱ ὀπώραι γλυκεῖαι καὶ προκλητικαὶ ἤρχοντο καὶ παρήρχοντο ἐπὶ τῶν δένδρων, εἰς οὐδὲν ἄλλο χρησιμεύουσαι ἢ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς δαιωνίσεως τοῦ γένους καὶ οἱ βότρες εἰς οὐδένα ἔδωρον τόνερατεινὸν αὐτῶν καὶ νηπινητὸν ὄν! Μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ δημιουργοῦ ἐπλανᾶτο ἐπὶ τὰς ἀπείρους ἐκτάσεις, μόνον ἐκείνο ἀπήλαυε τὴν καλλονὴν τῆς δημιουργίας του.

Καὶ ὅμως τὸ ἐπιχάρι βασιλείου τῶν φυτῶν δὲν ἐστρεφεῖτο

ἐξῆρθε, ὡς ὅτι καλὸν ἐν τῷ κόσμῳ. Ὁ κυριώτερος δ' αὐτοῦ ἐχθρὸς ὑπῆρξαν αἱ συχναὶ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐκρήξεις τοῦ ἐγγείου πυρός, αἱ συνιζήσεις, ἐξάρσεις καὶ ταπεινώσεις τοῦ ἔδαφους, αἷτιον ἔχουσαι τὴν ἐν τοῖς ἐγκατοῖς τῆς γῆς ἀνάπτειν ἀτμῶν τεινόντων πρὸς ἐξόδον, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν τοὺς σεισμούς καὶ τὰς ἐκρήξεις ἐπιφέρει. Ὑψηλὰ λοιπὸν ὄρη, κατάφυτα, ἐξαίφνης ἐταπεινούντο καὶ ὑποβρύχιοι γαῖαι ἀνυψοῦντο εἰς ὄρη μεγαλοπρεπῆ, ἐξ οὗ καὶ σήμερον εἶτι βλέπομεν τὰ ἐφ' ὑψηλῶν ὀρέων εὐρισκόμενα, ἐν ἀπολιθώσει, ὀστρακοδέματα ἄλλα ταῦτα οὐ τοῦ παρόντος. Λάββα, ἐν τούτοις, πολλάκις ἐν ταῖς ἐξάρσεσι καὶ ταπεινώσεσι τοῦ ἔδαφους, λάββα διάπυρος κατεπλάκωνεν ἄπειρα δάση καὶ κατέθαπτεν αὐτὰ ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς γῆς, ἀπανθρακούσα αὐτά, εἰς μαρτύριον τοῦ ὁποῦ κείνται ἤδη τὰ πείρα ἀνθρακωρυχία καὶ οἱ γαιάνθρακες καὶ λιθάνθρακες—προϊόντα ἀπαραίτητα τῷ κατ' αὐτὰς βίῳ τοῦ ἀνθρώπου κατακλισμοῦ δ' ἄλλοτε ὑδάτων, ἀπεράντους καλύπτουσαι γαῖας, μυριάδας δασῶν ἐξηθάριζον ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Τοιαύτας ὕφιστατο δοκιμασίας τὸ βασιλεῖον τῶν φυτῶν κατὰ τοὺς περιπετειώδεις ἐκείνους χρόνους τῶν συνεχῶν ἐπαναστάσεων τῆς ἐπιφανείας τοῦ Πλανήτου ἡμῶν, μέχρι τῆς ἐμφανείας τῶν πρώτων ζῶων καὶ τοῦ ἀνθρώπου κατόπιν, ὅτε ἀρκούντως παχὺς σχηματισθεὶς ὁ τῆς γῆς φλοιός σπανιωτέρας παρεῖχε τὰς γεωλογικὰς μεταβολὰς.

Οὕτω λοιπὸν ἔζων, ὑπὸ τὰς διαφόρους γεωλογικὰς καὶ ἀτμοσφαιρικὰς ἐπιδράσεις καὶ ἐπολλαπλασιαζόντο τὰ φυτά, χρήσιμα μόνον εἰς τὴν κάθαρσιν τῆς ἀτμοσφαιρας, διὰ τῆς κατακλιώσεως τοῦ καταπλημμυροῦντος ἐν αὐτῇ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, καὶ εἰς τὴν διμύρρωσιν ὕψωσόν τοῦ ἔδαφους διὰ τῶν βιζῶν, τῶν καταπιπτόντων φύλλων καὶ λοιπῶν βητινωδῶν οὐσιῶν. Ἄλλὰ δὲν ἦσαν προωρισμένα τὰ φυτά αὐτά τὰς μόνον νὰ παράσχωσι τὰς ὑπηρεσίας τῷ περὶ αὐτὰ κόσμῳ ἄλλὰ καὶ μείζονας κατὰ πολὺ καὶ ἀπαραίτητους εἰς τὰ μέλλοντα νὰ ἐμφανισθῶσι ζωικὰ ὄντα, ὧν ὁ βίος, ὡς τὰ πολλά, καθίστατο σχεδὸν ἀδύνατος ἄνευ τῶν φυτῶν. Δὲν πρόκειται ὅμως ἐνταῦθα νὰναφέρωμεν οὔτε τὴν σειρὰν ἧτις ἀπαντᾷ κατὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ζωϊκῆς κλίμακος μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε θεωρίας περὶ γενέσεως τῶν ὄντων νὰ διηγήσωμεν, οὔτε λεπτομερῶς νὰ ἐξετάσωμεν ἂν τὰ πρώτα ζῶα, τὰ μεταίχμιον οἰοῖται τιθέμενα μεταξὺ τοῦ φυτικού καὶ ζωϊκοῦ βασιλείου, ὑπῆρξαν τὰ ζωόφυτα ἢ μή, οὔτε ἂν τὰ πρώτα ζῶα ἦσαν ὑδροβία ἢ χερσαία, οὔτε ἂν τὰ πτηνὰ εἶνε τελειοποίησις τῶν ἰχθύων, οὔτε ἂν κατὰ κλάσεις παρήχθησαν διὰ τοῦ λόγου τοῦ δημιουργοῦ αἱ διάφοροι τάξεις τῶν ζῶων, ἀπὸ τοῦ μικροσκοπικοῦ βακτηρίου μέχρι τοῦ μαμμοῦ, καὶ τέλος μέχρι τοῦ ἀνθρώπου τότε ἠθέλωμεν διαφύγει τοῦ θέματος ἡμῶν. Διαφέρει ὅμως ἡμῖν ἢ γνῶσις τῶν πρώτων σχέσεων οὕτως εἰπεῖν τῶν ζῶων πρὸς τὰ φυτά, αἱ πρώται, οὕτως εἰπεῖν, ἐντυ-

πώσεις τῶν ζῶων ἐν τῇ συναντήσει μετὰ τοῦ φυτικού κόσμου. Τὰ πρώτα ζῶα, αἱ πρώται τάξεις τῶν ζῶων, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰ παρεγχυματικὰ ζῶα καὶ τοὺς μικροκόσμους, ἅτινα δὲν ὑποπίπτουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ ζῶσι βίον ὀλίγη γνωστὸν τῇ ἐπιστήμῃ, τὰ πρώτα ζῶα, τὰ χερσαία ἢ πτηνὰ, τὰ δυνάμενα νὰ κινήσων ἐλευθέρως καὶ αὐτοβούλως ἐν τῷ πᾶσι κόσμῳ καὶ ἀναπτύχθωσι καὶ ζήσωσιν ἐν αὐτῷ, ταῦτα πρόκειται νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον ὠφελήθησαν ἐκ τοῦ φυτικού κόσμου. Τάξεις ἄπειροι τῆς ζωολογικῆς κλίμακος μέχρι τοῦ ἀνθρώπου—τοῦ ὁποῦ ἐξεπίτηδες τὰς πρὸς τὸν φυτικὸν κόσμον σχέσεις ἀφίνουσι κατόπιν εἰς ἐξέτασιν—τάξεις, λέγω, ἄπειροι τῆς ζωολογικῆς κλίμακος, εἶδη ἀπολεσθέντα καὶ ἄγνωστα ἤδη ἡμῖν, ἔρπετά, θηρία, πτηνὰ, ἀμφίβια, ζῶα ἐν τέλει παντός εἶδους, περιστρεφόμενα ἐν τοῖς διαφόροις τόποις τῆς γῆς, ἀδιάφορον πᾶσι, ποῦ, καὶ ποδαπῶς, εὔρον ἐν τῷ φυτικῷ κόσμῳ εὐεργέτας ἀπαραίτητους. Τροφή, σκία, κατοικία, τέρψις καὶ συνελόντι πᾶν ὅτι χρήσιμον τῷ βίῳ τοῦ ζῶου, παρεῖχετο τῷ ζωϊκῷ κόσμῳ ὑπὸ τοῦ φυτικού. Ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων τὰ πρώτα πτηνὰ ἐπηζῶν τὰς φωλεὰς αὐτῶν, ἐκ λεπτοτάτου τετεχνουργημένας βρίου, καὶ ἐν τοῖς φυλλώμασι τῶν δένδρων ἀνέμελσαν τὰ πρώτα αὐτῶν ἔσματα καὶ ἐν τοῖς φυλλώμασι καὶ τοῖς σπέρμασι τῶν δένδρων καὶ φυτῶν εὔρον τὴν πρώτην αὐτῶν τροφήν. Ἐκ τῶν κλάδων τῶν δένδρων οἱ κάστορες, κατεσκευάσαν, καὶ μυρία ἕτερα ζῶα, τὰς κατοικίας αὐτῶν καὶ πάντα ἀπὸ τῶν ὀπωρῶν καὶ τῶν φύλλων τῶν δένδρων καὶ φυτῶν ἠντήλησαν τὴν τροφήν αὐτῶν. Ἐπὶ τὰς πυκνὰς σκιὰς τῶν δένδρων διέφυγον τὰ διάφορα ζῶα τὰς καυστικὰς τοῦ μεσουρανοῦντος Ἡλίου ἀκτῖνας καὶ ὑπὸ τὴν στέγην τῶν δένδρων πάλιν εὔρον καταφύγιον πρὸ τῶν θευλλῶν καὶ τῶν ὑετῶν καὶ τῶν ὄμβρων καὶ τῶν χιόνων καὶ τῶν παρομαρτούντων κινδύνων. Ἐπὶ τῶν δένδρων ἀναρριχώμενα μικρὰ ζῶα διέφυγον τοὺς ὀδόντας τῶν καταδικόντων αὐτὰ ἄλλων σαρκοφάγων ζῶων καὶ ἀπ' αὐτῶν εἶτι τῶν δένδρων καὶ βοτανῶν εὐρισκόν τὴν θεραπείαν τῶν νόσων. Ἐπὶ κλάδων δένδρων καὶ ζηρῶν φύλλων εὔρον στρωμνὴν θερμὴν τὰ ἀτυχῆ ζῶα καὶ διὰ τῶν φυτῶν, ἐν τέλει, καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς, ἔζων, ἐγεννῶντο, ἤκμαζον, παρήκμαζον καὶ ἐφθείροντο. Οὕτω λοιπὸν συνεθίσεν ἀνεκαθεν τὸ ζωϊκὸν πρὸς τὸ φυτικὸν βασιλεῖον καὶ δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἄνευ τοῦ φυτικού βασιλείου ἀδύνατος ἦν ἡ ὑπαρξίς τοῦ ζωϊκοῦ. Διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα καὶ ἡ σοφὴ τοῦ δημιουργοῦ πρόνοια πρώτων ἤγαγεν εἰς φῶς τὸ βασιλεῖον τῶν φυτῶν, παρασκευάζουσα, οὕτως εἰπεῖν, τὸ κατοικητήριον τῶν ὀργανισμῶν οὗς διενεοῖτο νὰ παραγάγῃ κατόπιν.

Τοιοῦτω τρόπῳ, ὡς εἶπομεν, διεθίουν τὰ ζῶα ἐν μέσῳ τοῦ φυτικού βασιλείου, εὐρίσκοντα ἐν αὐτῷ τὴν τροφήν, τὴν κατοικίαν, τὸ φάρμακον, τὴν τέρψιν, ἐπὶ σειρὰς ὅλας ἐπιπλωμένων ἐναιαυτῶν. Ὁ ἀνθρωπος εἰσέτι δὲν εἶχεν ἀναφανεῖ ἢ κορωνίς

τῆς δημιουργίας, τὸ λογικώτερον τῶν ζῶων, ἡ εἰκὼν τοῦ δημιουργοῦ δὲν εἶχεν εἶτι ἀναφανῆ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐπρεπε νὰ παρασκευασθῇ ἡ βιοδοτέρα γῆ, νὰ καλύψῃ τὰ ἔδαφά της διὰ τρυφερὰς χλόης καὶ νάναδῶση οὐρανομήκη δένδρα, νάποκτήσῃ ζῶα παντός εἶδους περιπλανώμενα ἐπὶ τῶν ἐκτάσεων αὐτῆς καὶ οὕτω, ὡς νύμφη καταστόλιστος καὶ θελκτικὴ, τὸν νυμφίον ἀναμένουσα, νάνοιξῃ τοὺς κόλπους της, ἵνα δεχθῇ τὸ οὐράνιον δῶρον, τὸν ἀνθρώπον.—Ἐπρεπε ν' ἀναβληθῇ τὴν νυμφικὴν αὐτῆς περιβολὴν ἡ δημιουργία, νὰ περικουμηθῇ διὰ τῶν ποικιλιωτέρων ἀνθέων, διὰ τῶν δροσερωτέρων πηγῶν, διὰ τῶν ὠραιωτέρων ζῶων, ἵνα δεχθῇ ἐκείνον, ὅστις ἐμελλε διὰ τοῦ ἀθάτου πνεύματος του νὰ ἐπινοήσῃ τὰ παραβολώτερα τῶν πραγμάτων, ἐκείνον ὅστις διὰ τῆς χειρὸς του ἐμελλε νὰ διατροπήσῃ τὰ ὄρη της, νὰ ταπεινώσῃ αὐτά, νὰ υποδουλώσῃ τὰς φυσικὰς δυνάμεις εἰς τὴν θέλησιν του, νὰ κολωβώσῃ τὴν φύσιν, νὰ περικύψῃ τὴν καλλονὴν της καὶ νὰ ὑποτάξῃ αὐτῷ τὰ πάντα. Ἐπὶ τέλους ἀνεφάνη πρῶτος ἀνθρώπος. Ἀδιαφοροῦντες ἐνταῦθα ἐὰν ὁ δημιουργὸς δι' ἐνός ἀνθρώπου ἢ διὰ πολλῶν πολλαχόσε συλλήθθῃ ἐνεκαίνισε τὴν κλίμακα τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων—ἀφ' οὗ μάλιστα ἄλλο ἡμῶν τὸ θέμα—λαμβάνομεν διὰ τὸ πρόχειρον τὴν θεωρίαν τῆς ἁγίας Γραφῆς, καθ' ἣν ὁ δημιουργὸς ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον χεῖρον λαθὼν ἀπὸ τῆς γῆς. Πλάσας ὁ δημιουργὸς τὸν ἀνθρώπον ἐθηκεν αὐτὸν—λέγει ἡ Γραφή—εἰς κῆπον ἀπεράντον καλοῦμενον Ἐδέμ· καὶ οὕτω ἀκολουθεῖ γλαφυρότατα τὴν περιγραφὴν τῆς πρώτης κατοικίας τοῦ ἀνθρώπου. Ῥύακες καὶ ἄνθη καὶ ὀπώραι καὶ ζῶα καὶ πτηνὰ ἐκόσμου τὴν Ἐδέμ, ἐν τῇ ὁποῖε ὁ ἀνθρώπος ἐτέθη βασιλεὺς καὶ κύριος ὠραία ὄντως τῆς φύσεως καὶ τῶν πρώτων ἀνθρώπων μικρογραφία! Ὁπωσδήποτε ἂν ἦ, ἐῶντες τοῖς πρὸς ταῦτα ἰδίους τὴν ἐξέτασιν τοῦ πᾶσι καὶ πῶθεν ἐγεννήθησαν οἱ πρώτοι ἀνθρώποι, καὶ τοῖς ἐπιστήμοσι ἐρμηνευταῖς τῆς Γραφῆς τὴν ἐρμηνείαν τῶν νοσημάτων ἐκείνης, ἵνα μὴ ληληθῶτος εἰς ἕτερον μεταπέσωμεν θέμα, χωροῦμεν ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ζητημάτων, ἅτινα παρατίθενται ἡμῖν, ἀπλῶς καὶ ἡρέμα διατρέχοντες τὸ ζήτημα· θαυμάζομεν ὅμως τὴν ἐπιστημονικὴν ἀριθμοῖαν, ὡς τὰ πολλά, καὶ τὴν χάριν, μεθ' ἧς ἐξετάζει ἡ Γραφή τὸ θέμα.

Ἐμφανίζεται λοιπὸν τὸ πρῶτον ὁ ἀνθρώπος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ βλέπει τὸ βλέμμα πρὸς τὴν περὶ αὐτὸν δημιουργίαν. Βλέπει βουνούς καὶ δάση, βλέπει πελάγη καὶ ποταμούς καὶ λίμνας καὶ βυάκια καὶ χαριστάτους πίδακας κρυσταλλίνων ναμμάτων. Βλέπει ἄνθη καὶ καρπὸς, περιπατεῖ, χαίρει καὶ στρέφον τὰ βλέμματα πρὸς τὸ ἄπειρον θαυμάζει τοῦ οὐρανοῦ τὸ κάναεν καὶ τῶν πλανητῶν τὰ συστήματα καὶ τὸν φωτοβολοῦντα Ἡλιον, καὶ τῆς νυκτὸς τὸ ἤρημον καὶ τῆς Ἡοῦς τὸ βροδοδάκτυλον· ἐξίσταται, βλέπει, ἀπορεῖ, ἐνθουσιᾷ καὶ ἀνακείμενος ἐπὶ τῆς χλόης βροχθίζει τὸ λιτὸν αὐτοῦ δειπνον καὶ ψάλλει τῆς περὶ αὐτὸν φύσεως τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ἄλλ' αἱ

ήμεραι παρέρχονται, ἡ ἔξις σθένους τὴν ἀπορίαν καὶ ὁ συνεισισμὸς ἀπαλείφει τὸ θάμβος. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶνε ἀκατάστατος, τὰ μέλη του βιγαῖσι, ψεκάδες βροχῆς τὸν καταβρέχουσι, ἢ θερμὰ μεσουρανοῦντος Ἡλίου ἀκτίνες τὸν φλογίζουσι. Ἀρχεται ἡ σκέψις, ἡ ἰδέα τῆς αὐτοσυντηρησίας καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἐξ ἐνστίγματος ὀδηγεῖται, ὅπως ζητήσῃ παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως τὰ ἐλλείποντα. Πῶς θὰ εὕρῃ καταφύγιον καὶ στέγην ἵνα στεγάσῃ ἑαυτὸν κατὰ τῶν ὑετῶν καὶ τῶν ὄμβρων; πῶς θὰ εὕρῃ τροφήν ἵνα διαμάσῃ τὴν πείναν; πῶς ἐνδύμα ἵνα περιβάλλῃ τὴν γυμνότητα; Τὸ ἐνστίγμα—εἶπομεν—ὀδηγεῖ αὐτὸν πρὸς τὴν πέριξ φύσιν ἵνα εὕρῃ ὅ,τι ἐν αὐτῇ ὁ Δημιουργός

χάρειν ἑαυτοῦ παρεσκεύασε καὶ ἰδίως εἰς τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν. Ἀπ' ἐκείνου, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, θὰ τραφῇ, ἀπ' ἐκείνου θὰ περιβάλλῃ τὰ γυμνὰ μέλη, ἀπ' ἐκείνου θὰ κατασκευάσῃ καλύβην πτωχὴν ἵνα κρυβῇ πρὸ τῶν μυριῶν ἐχθρῶν του, ἀπ' ἐκείνου θὰ θερμανθῇ κατόπιν, ἀπ' ἐκείνου θὰ ζήσῃ. Οὕτως ἄρα ἔχων ἄριστον σύντροφον ἐν τῷ βίῳ τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν ὁ ἄνθρωπος, πολλαπλασιάζων ὁσημέραι τὸ γένος του, ἔζη ἀπολαύων τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τῆς εὐρείας φύσεως. (ἔπεται συνέχεια) Π. Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ.

4) Πολλοὶ λαοὶ ἀναφέρονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἀπολύτως χαρτογάροι καὶ ἐν τούτοις ἐρρωμενίστατοι καὶ ὑγιεστάτοι.

ΟΡΦΕΥΣ

Θρηνητὴν τῆν Εὐρυδίκην.

(Ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμερολογίου «ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ»)

ἩΤΟ ΑΔΙΚΟΝ.

Οἰκογενειακὸν δράμα.

Πρωτότυπον.

(συνέχεια ἰδ. προηγούμενον φυλ.)

Ἐσπέραν τινά, ζωηρὰ καὶ εὐθυμὸς ἡ Ἀλεξάνδρα ἦλθεν ἐκ τοῦ καταστήματος. Ἄφου δέ, ἐπ' ἀρετὴν ὥραν συνωμίλει μετὰ τῆς μητρὸς τῆς, περὶ τῶν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ ἄρτι κομισθέντων, περὶ νέου τινὸς συρμού τῶν γυναικείων πῖλων, καὶ περὶ τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἀπλότητος τῶν φορεμάτων, ἠτοιμάσθησαν νὰ καθίσῃ εἰς τὴν λιτὴν καὶ πενιχρὰν τράπεζαν ἵνα δειπνήσῃ μετὰ τῆς μητρὸς τῆς. Ἀλλὰ μὲν ἐκάθησαν καὶ σφοδρὸς πόνος ὀλίγον κάτωθεν τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τῆς Ἀλεξάνδρας, κατετάραξεν ἀμφοτέρως. Ἡτο τοσοῦτον σφοδρὸς, τοσοῦτον δεικτικὸς, ὥστε ἡ ἑμὶς αὐτῆς ἐγένετο ὠχρὰ καὶ ὑπομέλαινα. Κατεκλίθη νῆστις ἀλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐπανεληφθῆ καὶ πάλιν ὁ ὕπνος πλέον, καταπεποννημένος καὶ πεφοβισμένος ὑπὸ τοῦ πόνου τούτου τοῦ αἰφνιδίου, δὲν ἠδύνατο νὰ παρασχη γαλήνην καὶ ἡσυχίαν τῇ Ἀλεξάνδρᾳ.

Ἠγέρθη τὴν πρωΐαν μὲ πρόθεσιν νὰ πορευθῇ εἰς τὴν συνήθη αὐτῆς ἐργασίαν· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο, διότι ὁ πόνος καὶ πάλιν τὴν ἐπεσεφόθη. Ἐκοῦσα δ' ἄκουσα ἔμεινεν οἶκοι.

Ἡ φιλόστοργος ὅμως μήτηρ ἀνυπόμονος καὶ ἀνήσυχος ἕνεκα τοῦ ἀπαισίου τούτου συμβάματος, ἐπορεύθη εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. Β. Δ. ἐν ᾧ εὐρούσα τὸν κύριον, διηγήθη αὐτῷ, κλαίουσα, τὴν ἀσθένειαν τῆς θυγατρὸς τῆς. Πάραυτα ὁ καταστηματούχος ἐνετείλατο ἐνὶ τῶν ὑπηρετῶν του, ἵνα ἐγγειρήσῃ τῷ ἱατρῷ κ. Ν. Ν. ἐπιστολήν, ἣν ἐχάραξε τὴν στιγμὴν ἐκείνην διὰ μολυβδοκονδύλου, καὶ ἣτις περιεῖχε τὰ ἑξῆς:

Κύριε ἱατρί,

Ὑπάγετε, παρακαλῶ, νὰ ἐπισκεφθῆτε τὴν θυγατέρα τῆς προχθῆς ἀσθενούσης χήρας. Μετὰ δὲ τὴν ἐπίσκεψιν, σᾶς περιμῆνω εἰς τὸ κατάστημα Ἡ οἰκία, ὡς γνωρίζετε, «Ὀδὸς Κρόμβων, ἀριθ 3» Β. Δ.

Μετὰ μίαν ὥραν ἀφίκετο ὁ ἱατρός εἰς τὸν οἶκον τῆς Ἀλεξάνδρας· εὗρεν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ ἀνακλίντρου καθημένην κάτωχρον. Πλησιάζας δὲ αὐτὴν τὴν παρετήρησε καὶ τὴν ἐζήτησε καλῶς, προσπαθῆσας νὰ κάμῃ καλὴν διάγνωσιν τῆς ἀσθενείας τῆς θέτων ὑπὸ τὸν βραχίονα αὐτῆς θερμόμετρον. Ἐκαμε, τέλος, πᾶν ὅ,τι εὐγενὲς ἀσκληπιάδειος καρδία δύναται νὰ παρέξῃ εἰς συμπαθεῖς πλάσμα. Καὶ ποῖον τὸ τῆς διαγνώσεως ταύτης συμπέρασμα; Ὅτι ἀσθενεῖα τις τοῦ πνεύματος ὑποκρύπτεται, ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ ὀριστικὴν ἀπόφασιν. Ἀναχωρῶν δέ, εἶπεν εἰς τὴν χήραν, ὅτι ἡ ἀσθενεῖα τῆς θυγατρὸς τῆς δὲν διατρέχει οὐδένα κίνδυνον, καὶ ὅτι αὐτὸν ἀναποδράστως θέλει τὴν ἐπισκεφθῆ. Ἐγκατέλειπε δὲ καὶ

συνταγὴν μεθ' ἧς πάραυτα ἐσπευσεν ἡ μήτηρ εἰς τι πλησίον φαρμακεῖον, ἵνα ἀγοράσῃ τὸ ἀναγραφόμενον ἐν αὐτῇ.

Ἀναχωρήσας, ὡς εἶπομεν, ὁ ἱατρός, καθυβύθη εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. Β. Δ. ἵνα πληροφορήσῃ τὸν εὐεργετὴν τῶν πτωχῶν περὶ τῆς ἀσθενείας.

Ὅτι δὲ ἡ Ἀλεξάνδρα ἠγάπα τὸν Ἰούλιον, ἦτο ἀληθές, ἦτο βέβαιον οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀμφιβολία. Διότι ἡμέρα καὶ νύξ δὲν παρήργετο, χωρὶς νὰ ἀναμνησθῇ τὴν γλυκεῖαν αὐτοῦ μορφήν, χωρὶς νὰ προσφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μὲ πάλλουσαν καρδίαν, χωρὶς νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς μελιρροῦσας ἐκείνας φράσεις, ἃς διετήρει ἡ μνήμη αὐτῆς, καὶ αἵτινες ἐξῆλθον τῶν χειλέων τοῦ Ἰουλίου κατὰ τὴν ἐν τῷ νεκροταφείῳ συνάντησιν αὐτῶν.

Τοιαύτη ἡ ἰσχὺς τοῦ ἔρωτος ἐν τῇ αἰμιύλῃ ψυχῇ τῆς Ἀλεξάνδρας.

XII.

Παρήλθον δέκα μῆνες ἀφ' ὅτου ὁ Ἰούλιος ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος του εἰς Λονδίον. Ἐκεῖ ἔμεινε καθ' ὅλον τούτο τὸ διάστημα ἀκροαζόμενος κᾄποτε μαθήματα τινὰ τῆς Μηχανικῆς καὶ προγυμναζόμενος ἵνα δώσῃ τὰ: νομομισμένας ἐξετάσεις καὶ λάβῃ τὸ δίπλωμα τῆς ἐπιστήμης ταύτης.

Εἰς μὴν ὑπελείπετο, ὅπως παρουσιασθῇ ἐνώπιον τῶν καθηγητῶν καὶ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ζητήματα ἐκεῖνα ἅτινα ἤθελον τῷ προτείνειν. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἔφθασεν ὁ Ἰούλιος ἐξητάσθη, ἐκρίθη ἄξιος διπλώματος μὲ βαθμὸν Ἄριστα, καὶ περιέμενε δύο ἡμέρας ἵνα διὰ παντὸς πλέον ἐγκαταλείψῃ τὸ Λονδίον.

Θλιβεραὶ ὅμως καὶ πλήρεις συνάμα ἀλλοκότου χαρᾶς σκέψεις ἐθασάνιζον τὸν νοῦν αὐτοῦ κατὰ τὸ διήμερον τούτο διάστημα. Ἐσυλλογίζετο τὴν ἐρωμένην τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς αὐτοῦ ἡλικίας, τὸ σπάνιον κάλλος, τὴν ἀληθῆ μαγείαν, τὸ εἶδωλον τῆς λατρείας του, τὸν ἀξιολάτρευτον αὐτοῦ ἄγγελον, τὴν ὥραιαν καὶ συμπαθεῖ ὄρφανήν, τὴν Ἀλεξάνδραν. Αὐτὴν νύκτα καὶ ἡμέραν ἐσκέπτετο αὐτὴ ἦτο ὁ λογισμὸς του, ἡ ἐλπίς, ἡ χαρὰ του.

Ἴνα δὲ πλειότεραν νύξιν, τῆς ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει χαρᾶς αὐτοῦ, δώσωμεν, ἀνάγκη μικρὸν τι μέρος τοῦ Ἡμερολογίου του ν' ἀντιγράψωμεν, ὅπερ κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἔγραψε.

Λονδίον, Φεβρουάριος 18.

Ἡ χεῖρ μου τρέμει, οἱ ὀφθαλμοὶ μου βέουσι δακρύων, ἡ καρδία μου πάλλει, ἀναλογιζόμενος ὅτι τὸ προσφιλές μοι ὄνομα Ἀλεξάνδρα. καὶ σήμερον θέλει χαραχθῆ ἐπὶ τῆς σελίδος τοῦ Ἡμερολογίου μου. Ναι, τρέμω, δακρύω, καὶ ὅμως ἐπιθυμῶ ἵνα τὸ ὄνομα τούτο γράψω σήμερον, τὸ μόνον ἀντικείμενον τῆς χαρᾶς μου, ἡ μόνη ἐπὶ γῆς εὐτυχία μου, ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς μου, ὁ γλυκὺς καὶ ἥρεμος παλμὸς τῆς καρδίας μου.

Ἄφ' ἧς στιγμῆς ἠγάπησα ἠσθάνθην ἐν ἑαυτῷ βίον ἀναγεννήσεως ἠσθάνθην καὶ ἐνόησα ὅτι ἦλθον ἐν τῷ κόσμῳ μόνον

διά να αγαπῶ καὶ νὰ ἀνταγαπῶμαι· καὶ ὅτι πρέπει νὰ ζήσω ἐν αὐτῷ μόνον διὰ τὴν Ἀλεξάνδραν μου.

Φέρω τὸν ψυχρὸν μανθῦνα τοῦ Πυθαγόρου κεκρυμμένον ἐντὸς τῶν θυλακίων μου, ἐνῶ τὸν τοῦ Ὁμήρου ὑπερφάνως ἤδη ἔχω ἐρριμμένον ἐπὶ τῶν ὤμων μου. Δὲν θέλω τὴν μηχανικὴν ἐπιστήμην, διότι εἶναι ζηρὰ καὶ περιαρισμένη, δὲν θέλω τὴν ὑπερέτριαν αὐτῆς καὶ συνοδοιπόρον Ἀλγεβραν, ἥτις χάριν τοῦ ὑποκειμένου ἀδιαφορεῖ πρὸς τὸ σχῆμα, ἀλλὰ θέλω τὴν ποίησιν τὴν εὐθυμον καὶ ζωηρὰν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ λύπῃ, τὴν χαρίεσσαν καὶ εὐδαίμονα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δυστυχίᾳ τῆς, διότι χάριν τοῦ σχήματος ἀδιαφορεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον, χάριν πεδιάδος μαγικῆς, χάριν δρόσου καὶ κελαδημάτων, χάριν πνοῆς καὶ αὔρας, παρῶρ δῶρα βασιλικὰ. Ναί, αὐτὴν θέλω νὰ ἀσπασθῶ, αὐτὴν νὰ κάμω φίλην.

Ἄπὸ σήμερον λοιπὸν, ὦ ἐπιστήμη, ἂν καὶ τὸ δίπλωμά σου ἔχω ἀνὰ χεῖρας, σὲ ἐγκαταλείπω ὕπαγε ἵνα εὖρης καταφύγιον ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ σπηλαιῖσι· ἐὰν δὲ ἡ φιλοτιμία σου προσεβλήθη, ὕπαγε καὶ προσπάθησον ὅπως δυναθῆς νὰ εὖρης καρδίαν τινὰ σκανδιναυικὴν ἢ τοῦ βορρᾶ, καὶ μετ' αὐτῆς ζήσης τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου σου, ἵνα μὲ ἐκδιαιθῆς. Μακρὰν ἐμοῦ μαθήματικαί ἐπιστῆμαι! Μαθηματικὰ καὶ εὐαίσθητος καρδία, δύο ἄκρα ἐναντία, δύο πόλοι τῆς γῆς οὔτινες οὐδέποτε θὰ ἐνωθῶσιν. Ναί, πορεύθητι· οὐδέποτε πλέον ἐπιθυμῶ νὰ σὲ ἴδω, διότι ἠγάπησα τὸ ἄπειρον, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ποίησιν διότι ὁ ἔρωσ μὲ κατέστησεν εἰς ἄκρον εὐαίσθητον. Ἄλλ' ὅμως ἔχεις τι νὰ ἀπαιτήσης παρ' ἐμοῦ δικαίως· τὸ δίπλωμα. Αὐτὸ τοῦτο ὅπερ σοὶ ἀνήκει, δὲν σοὶ τὸ ἀρνοῦμαι· θὰ σοὶ τὸ δώσω αὐρῶν διὰ τρόπον πρωτοτύπου, οὕτως· Διερχόμενος τῆς Μεσογείου ἀντικρῶ τῆς Σικελίας, θὰ τὸ κατακερματίσω καὶ θὰ σοὶ τὸ ρίψω διότι μὲ ἠπάτας τοσοῦτον χρόνον δι' ἀπατηλῶν ὀνειρών.

Ἄναμεινον ἔτι ἡμέρας τινὰς, ὦ προσφιλὴς μου Ἀλεξάνδρα, καὶ θὰ μὲ ἴδῃς ἀφεικτικῶς. Εὕρισκόμενος τῶρα εἰς τοιαύτην χαρὰν, καὶ φοβούμενος μὴ θλίψις τις διαδεχθῇ αὐτὴν, διακόπτω τῶν ἰδεῶν μου τὸ νῆμα ἵνα κατακλινθῶ.

Ἰούλιος Σιλεμέτιος.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀνεχώρησεν ὁ Ἰούλιος πορευόμενος εἰς τὴν πατρίδα του.

XIII.

Ἡ τοῦ παρελθόντος ἀνάμνησις, δηλ. αἱ ἄπειροι καὶ ἀλλεπάλληλοι θλίψεις, αἱ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴν πεσοῦσαι ἐπὶ τοῦ πενιχροῦ, ὡς εἶδομεν, οἴκου τῆς χήρας, ἠένδεια ἥτις πρὸ ἐτῶν κατεμάστιζε μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ ματαιωθείσα νῦν καὶ ἀπεριγράφτος ἄλλοτε χαρὰ τῆς Ἀλεξάνδρας, — διότι οὔτε ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Ἰουλίου ἐλάμβανεν ἐκ Λονδίνου πρὸ μηνός, οὔτε τὴν τόλμην εἶχε νὰ πληροφορηθῇ παρὰ τῆς θείας του, καὶ τοὶ πολλαῖς ἐσκέφθη τοῦτο, — μετέβαλον τὸ πλῆρες συμπαθείας καὶ γλυκύτητος μειδίαμα τῆς Ἀλεξάνδρας εἰς ἀπα-

ρηγόρητον λύπην καὶ εἰς δακρῶν χειμῶνα τὰς παρειὰς καὶ τὰ χεῖλη αὐτῆς τὰ ῥοδιὰ εἰς ὠχρὰ, τὴν δὲ χαρίεσσαν καὶ εὐθυμον διάθεσιν αὐτῆς, εἰς μελαγχολικὴν καὶ ρεμβώδη. Τὸ ἔλαφρόν καὶ ἠγεμονικὸν ἐκείνο βᾶδισμα τῆς ὄρφανῆς, δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἡ τοιαύτη, λοιπὸν ἀλλοίωσις ἢ ἐπελθοῦσα εἰς τὴν Ἀλεξάνδραν, δὲν ἐβράδυνε νὰ ρίψῃ αὐτὴν ἐπὶ τῆς κλίνης, καταβεβλημένην ὑπὸ μεγίστης ἀδυναμίας τοῦ σώματός της, καὶ ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας ἐκείνης, ἣν ἐπὶ τῶν εὐαίσθητων ἐκείνων καρδιῶν τῶν νεανίδων ὁ σκληρὸς ἐκεῖνος ἔρωσ ρίπτει.

Καὶ ὅμως τὸν ἠγάπα· μόνῃ ἢ ἐμφάνισις τοῦ Ἰουλίου ἤρκει, ἵνα ἡ ἀσθένεια αὐτῆς λάβῃ ἀλλοίαν τροπὴν. Ὁ προσδιορισθεὶς δῆθεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Ἰουλίου μὴν παρῆλθεν, ἀλλ' ἢ Ἀλεξάνδρα περιέμενεν ἔτι ἐπὶ τῆς κλίνης μεθ' ὑπομονῆς. Εἶχεν πεποιθῆσιν ἀκράδαντον ὅτι δὲν τὴν ἠπάτα· ἐπίστευεν ἐν συνειδήσει ὅτι ὁ Ἰούλιος ἠγάπα καὶ ἀντηγαπᾶτο θερμῶς καὶ ὅτι ὁ ἔρωσ αὐτῶν ἦτο ἀγνὸς ὡς ἡ ψυχὴ των.

Ἄλλὰ ποῦ εὕρισκεται ἄρα γε τῶρα; εἰς ζηρὰν ἢ εἰς θάλασσαν; μήπως δυστύχημά τι τῷ συνέβη; Τοιαῦται καὶ παρόμοιαι φράσεις, ἀφορώσαι μόνον τὸν γλυκὺν αὐτῶν ἔρωτα, ἐξήρχοντο τῶν χειλέων τῆς ὄρφανῆς, καθ' ὅλον τὸ διήμερον διάστημα, ὅπερ ἠσθένει, εὕρισκόμενη ἐπὶ τῆς κλίνης.

XIV

Ἀνεχώρησας ὁ ἰατρός, ὡς εἶδομεν προηγουμένως, ἐκ τοῦ οἴκου τῆς ἀσθενοῦς, ἐπορεύθη εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. Β. Δ. καὶ μετὰ μεγίστης αὐτοῦ λύπης, ἐπληροφόρησε τὸν κύριον τοῦ καταστήματος ὅτι ἡ ἀσθένεια αὐτῆς ἔλαθε σοβαρὰς διαστάσεις, ὅτι εἶναι φθίσις δευτέρας περιόδου, καὶ ἐπομένως, ἐλπίς σωτηρίας δὲν ὑπάρχει.

Ἐκτοτε ὁ καταστηματάρχης ἔλαθε μείζονα συμπάθειαν πρὸς τὸν οἶκον τῆς χήρας, καὶ ἡ φροντίς του περὶ αὐτοῦ ἐγένετο μετὰ περισσοτέρου ζήλου. Πᾶν ὅτι βρώσιμον ἢ δύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐν ἐπαύλει δουκός, εὕρισκετο ἐν τῷ πενιχρῷ δωματίῳ τῆς Ἀλεξάνδρας. Ἀλλὰ πάντα πρόσκαιρα, πάντα μάταια δι' αὐτὴν. Ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον τοῦτον τῆς δυστυχίας, τὸν κόσμον τοῦτον τῆς ὀδύνης καὶ τῶν θλίψεων. Ἀλλὰ δὲν ἤρκει μόνον τοῦτο. Ἐμελλε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν μητέρα αὐτῆς μετ' ἄντροπον ἀχώριστον, τὴν πενίαν, καὶ μὲ ἀπαρηγόρητον θλίψιν τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐνός καὶ μόνου ἐναπολειφθέντος τέκνου τῆς.

Ἄλλὰ φεῦ! μήπως ἐλησμονήθη ὁ Ἰούλιος; — Ὅχι καὶ αὐτὸν θὰ ἐγκαταλείψῃ, τὸ μόνον ἐπὶ γῆς φίλτρον αὐτῆς, τὴν μόνην χαρὰν αὐτῆς καὶ ἀγαλλίασιν, τὴν μόνην ἐλπίδα τοῦ μέλλοντός της· χάριν τοῦ ὁποῖου πολλαῖς τὴν δρόσον τῆς νυκτός ἀπελάμβανεν ἐντὸς τοῦ κηπαρίου αὐτῆς, γονυκλινῆς ἐπὶ τῶν χόρτων καὶ προσευχομένη πρὸς τὸν Ἰψιστον, ὅπως διαφυλάττῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰκοσάκις, ἂν εἶπω, παντελῶς δὲν λανθάνομαι, ἦτο κεχαραγμένον ἐπὶ τῶν

κορμῶν δένδρων τινῶν κειμένων ἐντὸς τοῦ κηπαρίου, ὑπὸ τῆς ἀβρᾶς δεξιᾶς τῆς Ἀλεξάνδρας. Ἰδοὺ ὁ ἔρωσ μετὰ τῆς εὐτυχίας.

Ἀλλὰ τὸ ἀμείλικτον τοῦ θανάτου δρέπανον, τυφλῶς προχωροῦν, κόπτει ἐν ἀγνοίᾳ τὸ ῥόδιον τοῦτο τὸ ὠραῖον, πρὶν ἀκόμη ἴδῃ τὸν ἥλιον, πρὶν ἀτενίσθῃ ὑπερφάνως τὸν οὐρανόν.

Ἐβδομάς σχεδὸν παρῆλθεν ὅτε, τὴν ἐπομένην ἡμέραν διερχόμενος ὁ καταστηματάρχης ἐξῶθεν τῆς οἰκίας τῆς χήρας, ἤκουσεν ὀδυρμούς καὶ θρήνους γυναικῆς. Ἔστη πρὸς στιγμὴν ἵνα ἀκροασθῇ καλλίτερον ἀλλὰ δὲν ἠπατᾶτο· διότι μόλις εἰσῆλθεν καὶ ἰδοὺ ἡ μήτηρ τῆς Ἀλεξάνδρας πλήρης δακρῶν, πίπτει ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἐναγκαλιζέται τοὺς πόδας του, κραυγάζουσα:

— Ἀγαθὲ μοι εὐεργέτα· ἡ Ἀλεξάνδρα μου ἀποθνήσκει· δὲν αἰσθάνεται· δὲν ὁμιλεῖ· δὲν θέλει νὰ μὲ ἴδῃ· μίαν μόνην λέξιν ἐπρόφερε, καὶ αὕτη ἦτο ἡ τελευταία. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν· ἐν αὐτῇ ὑποκρύπτεται μυστήριον, ἔρωσ.

— Ὅποιον λέξιν; τῇ ἀπαντᾷ ὁ κ. Β. Δ.

— Ἰούλιε, τοῦτο μόνον ἠδυνήθη νὰ εἶπῃ, καὶ ἔκτοτε δὲν ὁμιλεῖ πλέον. Ὅποια δυστυχία εἰς ἐμέ! Δὲν μοὶ ἤρκουν αἱ παρελθούσαι θλίψεις, ἀλλὰ μοὶ προστέθη καὶ ἄλλη! Αὕτη, ἀναμφιβολῶς, θὰ ἦναι ἡ τελευταία πασῶν, διότι δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ μὲ φέρῃ εἰς τὸν τάφον.

Τοιαῦτα ἔλεγεν ἐνῶ ὁ κ. Β. Δ. προσεπάθει νὰ τὴν παρηγορήσῃ. Ὅλιγα ὦρα εἰσέτι καὶ ἡ Ἀλεξάνδρα ἔκειτο ἐξηπλωμένη ἐπὶ τοῦ φερέτρου.

Τὴν ἐπαύριον, 17. Μαρτίου 18., ἐν τινι μικρῷ χώρῳ τοῦ νεκροταφείου, ἀκριβῶς ἐκεῖ ἐνθα πρὸ ἐνός περιπού ἔτους ὁ ἔρωσ τῇ ἔδωκε τὸ πρῶτον μειδίαμα, ἐτίθη τὸ θῦμα τῆς θλίψεως καὶ δυστυχίας, ἡ Ἀλεξάνδρα, ἐν τῷ ἰδίῳ τάφῳ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς.

XV.

Ἐγκαταλείψας ὁ Ἰούλιος τὰ τῆς Ἀλβιωνος ὕδατα, ὡς εἶδομεν, ἀπήρχετο χαίρων πρὸς τὴν ἀγαπητὴν του πατρίδα. Διελθὼν τὸν κόλπον τῆς Βασκωνίας, τὰς ἀκτὰς τῆς Πορτογαλλίας, καὶ τὸν πορθμὸν τῶν Γαδείρων, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς Μεσογείου. Μόλις ὅμως τὴν πρὸς νότον τῆς Σαρδηνίας θάλασσαν διῆλθε, καὶ σκέψεις ἀνήσυχου τοῦ πνεύματος του ἤρχιζον νὰ ταράττωσι, διότι πρὸ τινῶν ἤδη λεπτῶν εἶχεν ἰδεῖ τὸ ἐξῆς ἄξιον περιεργείας ὄνειρον

«Εὐρέθη ὡς διὰ μαγείας, ἐντὸς πεδιάδος ἀπεράντου. Περιεπάτει ἐπὶ τινὰς ὄρας, ἀλλὰ τὸ τέρμα αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ. Ἐκλαίεν, ὠδύρετο, ἐθρήνει· ἰγонуπέτει παρακαλῶν τὸν Ἰψιστον ἵνα εἰσακούσῃ τῆς δεήσεως αὐτοῦ καὶ ἐξέλθῃ τοῦ λαθυρίνου τούτου. Ἀλλὰ μάτην.

Ἐξηκολούθει τὴν ματαίαν ταύτην πορείαν μέχρις οὗ ὁ ἥλιος διελθὼν τῆς πορείας του τὸ ζενίθ κατήρχετο πρὸς τὴν κοίτην

του. Ἀλλὰ μετὰ τινὰ στιγμὴν καταπεποιημένος ἐκάθησε χαμαὶ ἔχων ὄψιν μελαγχόλου καὶ ἀπέλπιστος. Αἶφνης, ὡς ἐκ θαύματος, σκιά τις ἢ φάντασμα νεανίδος ἐμφανισθὲν ἔμπροσθέν του, τὸν ἐτάραξεν. Ἐφόρει γάμου ἐσθῆτα λευκὴν, καὶ εἶχε τὴν ὄψιν ὠχρὰν, ὡς ἂν ἦτο νεκρά. Ἀποῦ δὲ στιγμὴ στιγῆς ἐμεσολάθησε, ἀποτανωθεῖσα ἢ νεανὶς λέγει τῷ Ἰουλίῳ:

— Μὴ τρέμεις, μὴ φοβεῖσαι, ἀλλ' εἰπέ μοι, μὲ ἀναγνωρίζεις;

— Ὅχι, ποσῶς, ἀπήνησαν τὰ ἡμιτρέμοντα τοῦ Ἰουλίου χεῖλη.

— Ἡ παρουσία μου οὐδεμίαν ἀνάμνησιν παρελθούσων σοὶ φέρει;

— Οὐδεμίαν.

— Ὅμιλεῖς εἰλικρινῶς;

— Εἰλικρινέστατα, ἀπεκρίθη ὁ Ἰούλιος, λαθῶν θάρρος ἐκ τοῦ συμπληθητικοῦ τρόπου τῆς νεανίδος, καὶ τοῦ περιέργου ὕφους τῶν ἐρωτήσεων.

— Ἀποῦ λοιπὸν οὐδεμίαν ἀνάμνησιν σοὶ φέρει ἡ παρουσία μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ σοὶ ἐκφρασθῶ τὰ πάντα. Πρὶν ὅμως σοὶ ἐξιτορησῶ καὶ σοὶ δώσω νύξιν τινὰ τῶν παρελθόντων, θὰ σὲ παρακαλέσω ἵνα μίαν μόνην ἐρώτησιν σοὶ κάμω.

— Ὅποιανδήποτε ἐρώτησιν καὶ ἂν μοὶ προτείνῃς, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἤμαι ἐν γνώσει τῆς ὑποθέσεως, θὰ σοὶ ἀποκριθῶ μετ' ὅλην τὴν ἐτοιμότητα τῶν γνώσεών μου, προσπαθῶν συνάμα νὰ σὲ εὐχαριστήσω.

— Σὲ εὐχαριστῶ, καλέ μου νέε. Εἰπέ μοι, λοιπὸν, μὴ ἐρᾶσαι ἢ ἠράσθῃς ποτὲ νεανίδος; ἀποκρίθητί μοι ἐν συνειδήσει.

— Ναί, ἠγάπησα καὶ ἀντηγαπήθη, καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἀγαπῶ. Ἀγνοῶ ὅμως ἂν ἀνταγαπῶμαι, ἀπεκρίθη ὁ Ἰούλιος.

— Πληροφόρηθητι καλῶς ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι σφοδρῶς ἀνταγαπᾶσαι, ἀπεκρίθη ἡ νεανὶς θεωροῦσα τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰουλίου μετὰ βλέμματος πλήρους ἠδύτητος.

— Καὶ ποῖον τεκμήριον πίστεως μοὶ δίδεις περὶ τούτου;

— Ἰδοῦ..... πλειοτέραν ἀπόδειξιν τούτου θέλεις;

Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς καὶ ἐφάνη τὸ πρότερον ὠχρὸν αὐτῆς πρόσωπον κίπας μεταβληθὲν, ἀλλὰ διατηροῦν εἰσέτι τὸ ὑποκίτρινον χρῶμα.

Ἦτο ἡ Ἀλεξάνδρα.

Ὁ Ἰούλιος ἔμεινεν ἐκστατικός· προσηλωμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐξαισίας ἄλλοτε εἰκόνας τῆς ὠραίας Ἀλεξάνδρας, ἔμεινε σιωπηλός· τὸ συμπάθει, μαγευτικὸν καὶ πλῆρες γλυκύτητος αὐτῆς βλέμμα, παρατηρῶν δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ.

Παρῆλθε σχεδὸν λεπτόν.

Ὅτε ὁ Ἰούλιος λαθῶν θάρρος ἐκ τινος ἐρωτικοῦ μειδίαματος τῆς Ἀλεξάνδρας, ἀνεκράζε μετ' ἀπλήστου χαράς.

— ὦ, ναί, σὲ ἀναγνωρίζω, τῶρα, καὶ σὲ ἀγαπῶ· διὰ σὲ ἀνεχώρησα ἐκ χώρας μακρὰν κειμένης, ἵνα ἔλθω καὶ σὲ νυμ-

φρευθῶ. Ἐβράδυνα· δὲν ἦλθον τὴν προσδιορισθεῖσαν ἐβδομάδα, ἀλλὰ παρήλθε μὴν δι' αὐτὸ τοῦτο συγχώρησόν μοι, δὲν πταίω ἐγώ, ἀλλ' ἡ ἀπέραντος αὕτη πεδιάς. Ἀπὸ πρῶις βαδίζω, βαδίζω, καὶ πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον εὐρίσκομαι, ἐντὸς μίας καὶ τῆς αὐτῆς πεδιάδος. Ἄγνω τί συμβαίνει.

— Ἐλθέ Ἰούλιε, ἐγὼ θὰ σὲ ὀδηγήσω ἐντὸς τῆς πόλεως. Θὰ ὑπάγωμεν ἀμφοτέροι εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρός μου, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν τῆς θείας σου.

— Καὶ ὕστερον;

— Ὅπου ἡ ἀγνὴ ἡμῶν ψυχὴ θελήσῃ.

— Ὅχι· Ἀλεξάνδρα· μετὰ τὸ λευκὸν καὶ ὠραῖον τοῦτο γαμήλιον φόρεμα ὕπερ φέρεις, θὰ πορευθῶμεν πρῶτον εἰς τὸν ναὸν ἵνα μᾶς εὐλογήσῃ ὁ ἑρεὺς καὶ γείνης σύζυγός μου, καὶ ὕστερον ὑπάγωμεν ὅπου ἐπιθυμεῖς.

— Ἀλλά, Ἰούλιε, ὁ γάμος λέγουσιν, εἶναι τάφος τοῦ ἔρωτος.

— Ναί, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς μόνον, ἐν τῷ σύμπαντι θὰ γείνη ἡ ἐξαίρεσις αὕτη· τὸ πρακισθάνομαι· θὰ μείνῃ πάλιν ὁ ἔρως ἡμῶν γλυκὺς καὶ εὐδαίμων, ὡς ἡ ζωὴ χρηστοῦ καὶ εὐδαίμονος βασιλέως.

Καὶ ταῦτα συνομιλοῦντες ἔφερον τὸ βῆμα πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν ναόν. Ὀλίγα ἔτι βήματα καὶ ὁ ναὸς εὐρίσκειτο ἐνώπιον αὐτῶν. Ἡ χαρὰ τοῦ Ἰουλίου δὲν εἶχεν ὄρια· ἦτο ἀνέκφραστος, ἀπερίγραπτος. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν συνέβαινε ταῦτό καὶ εἰς τὴν Ἀλεξάνδραν. Μεταγχολικὴ καὶ σύννομος ἐπορεύετο μετ' αὐτοῦ Οὐδεμία χαρὰ, οὐδὲν μετρίαμα ἐπὶ τῶν ἄλλοτε κοραλλίνων αὐτῆς χειλέων.

Ἐφθασαν πρὸ τοῦ ναοῦ.

— Στῆθι, Ἰούλιε, ἀνέκραζεν ἡ Ἀλεξάνδρα, εἰπέ μοι ποῦ ὑπάγωμεν; εἰς τὸν ναόν;

— Ναί, εἰς τὸν ναόν· μέχρι χθὲς ἔτι ἦσο ἐρωμένη μου ταύτην τὴν στιγμήν σὲ θεωρῶ ὡς μνηστὴν μου· μετὰ μίαν ὁμῶς ὦραν θὰ ἦσαι σύζυγός μου. Ἴδού ἡ μόνη εὐτυχία μου!

— Ἐχεις δίκαιον. Ἰούλιε, νὰ ὀμιλῆς οὕτως διότι σὲ παρατῆρι ὁ ἔρως. Μάθε ὁμῶς καλῶς ὅτι εἶναι πλέον πολὺ ἀργὰ ἢ προβεμία ἦν μοι ἔδωκας παρήλθε· τὰ πάντα δι' ἡμᾶς μάταια. Ἀπέρχομαι διὰ παντός. Χαῖρε, Ἰούλιε.

Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἐγένετο ἄφαντος. Τοιοῦτον ἦτο τὸ ὄνειρον. (ἀκολουθεῖ).

ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΣΤΟΑ

Ἐτήσιον ἡμερολόγιον

ἢ ΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΑΡΣΕΝΗ

συμπράξει ἐγκλιτῶν λογίων

ἔτος Δ'. 1884.

Ἐὰν τὸν ἄνθρωπον διακρίνῃ ἀπὸ τῶν λοιπῶν ζώων ὁ νοῦς

καὶ ὁ λόγος, εἰκότως ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν περὶ πολλοῦ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ φύσεως θεῖον τοῦτο δῶρον. Ἄνευ τῆς καλλιέργειας καὶ ἀναπτύξεως τῆς διανοίας ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔθελε διαφέρει τοῦ κτήνους, διότι καὶ ἐκεῖνο ἔχει πάθη, ὄρμους καὶ ὀρέξεις.

Ἡ ἰδέα αὕτη εἶνε παλαιὰ καὶ ἐπανελήφθη ἴσως μυριάκις καὶ μυριάκις, χωρὶς νὰ κατατριβῇ, διότι εἶνε ἀλήθεια. Καὶ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἐδέσποσε τῆς ὕλης καὶ τῶν ἀλόγων ὄντων, τοῦτο μόνος ὁ νοῦς αὐτοῦ κατώρθωσεν.

Ἐν καὶ μόνον μέσον ὑπάρχει πρὸς ἐξημέρωσιν, μὲρρωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦς καὶ τὸ μέσον τοῦτο εἶνε τὰ γράμματα.

Θὰ ἦτο δυστυχὲς καὶ ἄθλιον πλάσμα ἐν τῇ δημιουργίᾳ ὁ ἄνθρωπος ἂνευ συνειδήσεως τοῦ περὶ αὐτοῦ κόσμου, ἂνευ ἀποσταμιεύσεως τοῦ παρελθόντος. Ἡ μάθησις καὶ ἡ μνήμη μεγαλύνει αὐτὸν ἐν τῇ κτίσει. Γνωρίζει αὐτῷ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας καὶ λαοὺς, τὸν διδάσκει πᾶν ὅτι ἐκεῖνοι ἐκλήροδοτήσαν εἰς τὸ ἐνεστὸς καὶ τὸν ὑποβοηθεῖ εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἀκμὴν. Αἱ ἐπιστῆμαι δὲν θὰ ὑπῆρχον σήμερον, ἐὰν πᾶσα γενεὰ εὐρίσκετο ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ σχηματίζῃ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου καὶ ἡ βιομηχανία καὶ αἱ τέχναι δὲν ἔθελον προαχθῆ, αὐτοὶ οἱ ἀπλοῦστεροι ὄροι τοῦ βίου θὰ ἦσαν ἀνοικονόμητοι, ἐὰν ἠθέλομεν ἀνάπτει πῦρ διὰ τῆς προστριβῆς τῶν ξύλων, ἐὰν διεσχίζομεν τὰ δένδρα διὰ λιθίνων πριόνων καὶ διεπλέομεν τὴν θάλασσαν διὰ τῆς πρώτης σχηματισθεῖσης σχεδίας, ἐὰν ἐτρεφόμεθα μὲ βαλάνους καὶ ἐνεδύομεθα μὲ τῶν ζώων τὰ δέρματα. Τὴν πρόοδον, ἐφ' ἣ εὐήμερεῖ, ὁ σημερινὸς κόσμος τὴν ὀφείλει εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ παρελθόντος. Πόσαι καὶ πόσαι γενεαὶ εἰργάστησαν διὰ νὰ εὐδαμονήσῃ ἡ σημερινή!

Τὰ γράμματα ἐξευγενίζουσι τὴν ψυχὴν καὶ εἶνε ἀπαραίτητα διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λογικοῦ ὄντος, δι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ἐχουσι τέρψεις μυστηριώδεις, ἀς ἀγνοεῖ ἡ γλυκυτέρα τοῦ ὕλικου κόσμου ἡδονή. Τῶν τέρψεων αὐτῶν ἀπῆλαυσε κατὰ κόρον ἡ ἀρχαία Ἑλλάς διὰ τῆς ἀποθεώσεως τῶν Μουσῶν. Ἀναφέρομεν ὀλίγα ἀποσθέγματα τῶν ἀρχαίων, ἵνα ἴδῃτε μετὰ πόσου ἐνθουσιασμοῦ, μετὰ πόσου πάθους, μετὰ πόσου ὕψους ὀμιλοῦν περὶ τῶν γραμμάτων οἱ μεγάλοι τῶν Μουσῶν ἱεροφάνται τὸ πάλαι.

«Ὁὐ παύσομαι τὰς Χάριτας

Ταῖς Μούσαις συγκαταμηνύς

Ἠδίσταν συζυγίαν.

Μὴ ζῶην μετ' ἀμουσίας.»

Ἐψαλλεν ὁ Εὐριπίδης:

«Ἦκουσα τούτων αὐτός, οὐδὲ φέταί

Αὐτόματον ἀνθρώποισιν, ὦ βέλτιστε, νοῦς,

Ὡσπερ ἐν ἀγρῷ θύμος· ἐκ δὲ τοῦ λέγειν τε καὶ

Ἐτέρων ἀκούειν καὶ θεωρῆσαι....

Κατὰ μικρὸν αἰεὶ, φασί, φύονται φρένες.»

ἔλεγεν ὁ Φιλῆμων· «Πανήγυρίς ἐστὶ ψυχῆς ἡ παιδία· πολλὰ γὰρ ἐστὶν ἐν αὐτῇ ψυχῆς θεάματα καὶ ἀκούσματα!» ἀνεφώνει ὁ ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατος Σωκράτης. Ὁ Κλεάνθης ἐδογματίζεν, ὅτι οἱ ἀπαιδεῦτοι μόνον κατὰ τὴν μορφήν τῶν θηρίων διαφέρουσι. Τί ἡ γῆ βαρύτερον βασιάζει; ἠρωτήθη ὁ Διογένης καὶ ἀπεκρίθη· «Ἄνθρωπον ἀπαιδεῦτον!» «Ἡ παιδεία εἶνε δευτέρος ἥλιος τοῖς ἀνθρώποις,» ἔλεγεν ὁ θεῖος Πλάτων. Ὁ Πιττακὸς ἀπεκάλει αὐτὴν ἐκφραστικώτατα γηροκομικωτάτην. Ἡμεροὶ τὰς ψυχὰς, ἀφαιρούσα τὸ θηριώδες καὶ ἄγνωμον, ἔλεγεν ὁ Θεόφραστος. Εἶνε ἰερόν ἄσυλον ἐδογματίζεν ἐμβριθῶς ὁ Λύκων. Κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον ὁ βίος τῶν ἀπαιδευτῶν ὁμοιάζει πρὸς ὄνειρον, κενὰς ἔχων φαντασίας.

II

Ὁ ἐξ αἰσθήματος φίλος τῶν γραμμάτων δὲν δύναται νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὰς ἀρχαίας βιβλιοθήκας. Αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ ἐνδιαφέρον νὰ παρακολουθῇ τὴν κίνησιν καὶ πρόοδον τῶν γραμμάτων.

Ἡ σύγχρονος φιλολογία, κινουμένη καὶ δρῶσα ἐν τῷ διαρρέοντι βίῳ, καὶ διαμορφούσα τὸ πνεῦμα πρὸς τὴν πρόοδον, ἢ συνδυάζουσα τὸ παρελθὸν πρὸς τὸ ἐνεστὸς καὶ ἐμψυχούσα τοῦτο διὰ τῶν παραδόσεων ἐκείνου, καὶ τὸν σημερινὸν κόσμον ἀνελίσσουσα, εἶνε ἀξία νὰ παρακολουθῆται βῆμα πρὸς βῆμα ὑπὸ παντός λογίου.

Τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξυπηρετοῦσι τὰ ἐκδιδόμενα βιβλία, πρὸ πάντων ὁμῶς τὰ περιοδικὰ συγγράμματα καὶ τὰ ἡμερολόγια. Ὅπως μάλιστα ἤδη διεμορφώθησαν τὰ ἡμερολόγια, εἶνε πνευματικαὶ ἐστῆαι, ζωοποιούσαι τὴν φιλομαθῆ ψυχὴν.

Ὁμολογουμένως τὸ εἶδος τῆς περιοδικῆς φιλολογίας εἶνε πολὺ ὀπίσω ἔτι ἐν Ἑλλάδι. Ὁ πολιτικὸς τύπος ἀνεπτύχθη καὶ ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῆς παρ' ἡμῖν κοινωνίας μεγάλως. Ἀλλ' ὁ φιλολογικὸς δὲν κατώρθωσεν ἀκόμη νὰ ἐδραιώσῃ τὰς βάσεις τῆς προόδου του, ἴσως δὲ οὕτε καὶ τὰς τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.

Διατὶ ὁ νεώτερος Ἑλληὴν προτιμᾷ τοσοῦτω δυσαναλόγως τὸν πολιτικὸν τύπον τοῦ φιλολογικοῦ, δὲν ἀνήκει εἰς τὰ ὄρια τοῦ ἄρθρου τοῦτου νὰ ἐξετάσωμεν. Ἐκεῖνο ὁμῶς, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ νοῆσῃ καλῶς ἡ Ἑλληὴν κοινωνία, εἶνε, ὅτι εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑποστηρίξῃ ἐνθέρμως τὰ ὄργανα τῆς κινήσεως τῆς νεωτέρας φιλολογίας, τὰ μοχλοῦντα διὰ τὴν πρόοδον τῶν γραμμάτων. Ἄνευ τῆς ὑποστηρίξεως ταύτης ἡ φιλολογία παρ' ἡμῖν δὲν θὰ δυνήθη νὰ προαχθῇ καὶ ὁ πνευματικὸς βίος δὲν θ' ἀντιέξῃ ἀπέναντι τοῦ πιέζοντος αὐτὸν μαρμασμοῦ καὶ τοῦ ἐπικρατοῦντος ὕλισμου.

Ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ἑλληὴν βασιλείου, τῶν παραδόσεων αὐτοῦ, τῶν ὀνείρων του, τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ιδιοφυίας καὶ τοῦ φιλοτιμοῦ ἐγωῖσμοῦ του, σχεδὸν στερούμεθα

περιοδικῶν φιλολογικῶν τύπου. Αἱ τάσεις τῆς ἐποχῆς εἶνε δυσοίονοι πρὸς αὐτὸν καὶ ψυχραὶ. Ὁ πρὸς τὰ γράμματα ἔρως εἶνε ἐπιπόλαιος καὶ ἐπιπλαστός ἐν γένει. Καὶ ὁ πνευματικὸς βίος ἀπομαραινεται ἐν ἀπαισίᾳ καὶ δεινῇ καχεξίᾳ.

Διὰ τοῦτο μολίς ἤδη ἐν Ἑλλάδι ἐκδίδονται εὐαριθμότατα περιοδικὰ καὶ δύο κυρίως φιλολογικὰ ἡμερολόγια, τὸ Ἄπτικὸν τοῦ κ. Εἰρηναίου Ἀσωπίου, καὶ ἡ Ποικίλη Στοὰ τοῦ κ. Ἰωάννου Α. Ἀρσένη, ἐφάμιλλα καὶ ἔχοντα φιλολογικὸν μέλλον. Μάλιστα δύο μόνον καὶ αὐτὰ ἐν μόχθοις καὶ θυσίαις μεγάλαις, τὰς ὁποίας ἡ ἡμετέρα κοινωνία εἰσέτι δὲν ἐξετίμησε δεόντως.

III

Ἡ Ποικίλη Στοὰ μεγάλην περιποιεῖ τιμὴν τῷ νεαρῷ καὶ φιλομούσῳ αὐτῆς ἐκδότῃ.

Ὁ ἐπικρατῶν σήμερον ἐν τῇ λογογραφίᾳ ὄρος τοῦ συνδυάζειν μετὰ τοῦ ὠφελίμου τὸ τερπνόν, διαφαίνεται εἰς πάσας τὰς 500, περίπου, σελίδας τῆς Ποικίλης Στοᾶς, διότι κοσμοῦσιν αὐτὰς πολλὰ καὶ ποικίλα ἔργα τοῦ πνευματικοῦ τοῦτου δώρου εὐμοιροῦντα.

Ἐξαίρετος τυπογραφικὴ φιλοκαλία κατεβλήθη, ὅπως τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο καταστῆ ἐράσιμον κόσμημα πάσης βιβλιοθήκης. Καί, πρὶν ἢ ἀνοίξῃ τις τὰς σελίδας του, θέλγει, ὡς βόδον ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων.

Ἡ ἐλαφρὰ καὶ σοβαρὰ φιλολογία, ἡ ποίησις, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ζωγραφικὴ παρέσχον ὠραία, πνευματώδη καὶ πολλοῦ λόγου ἀξία προϊόντα πρὸς διακόσμησιν τῆς Ποικίλης Στοᾶς. Τὰ ὀνόματα τῶν συντακτῶν αὐτῆς ἀρκοῦσι διὰ νὰ καταδειξῶσι τὴν ἀξίαν τοῦ πολυτίμου τοῦτου βιβλίου.

Τεσσαράκοντα περίπου ἔργα ποικίλης ὕλης καὶ πλήρη φιλολογικῆς ἀξίας ἀπαρτίζουσι τὴν λογογραφίαν. Συντάκται αὐτῶν εἶνε οἱ ἐξῆς διακεκριμένοι ἐπὶ φιλολογικῶν καλῶν λογιοὶ κκ. Ἀλέξανδρος Ρ. Παγκαθῆς, Ἰωάν. Σούτσος, Ἄγγ. Βλάχος, Δημ. Παντζῆς, Ἐμμ. Ροῖδης, Θεοδ. Ν. Φλογαζῆς, Ἀ. Πασπάτης, Ἐμμ. Γαλιάνης, Γεώργ. Τυπάλδος Κοζάκης, Ι. Σμῖθ, Κωνστ. Γ. Ξένος, Δημ. Κ. Βαρδουινιώτης, Θ. Α. Βελιανίτης, Ι. Βελούδης, Ἀλέξ. Λεονάρδος, Ἰωάν. Α. Ἀρσένης, Ἀν. Χ. Παπαδημόσ, Αἰκατερίνη Ζάρκου, Ἀρσινόη Γρ. Παπαδοπούλου, Γ. Καλαϊσιάνης, Κ. Φ. Σκόκος, Μαρίνος Α. Κουτούβαλης, Κ. Καπράλος καὶ ἄλλοι ἀνώνομοι.

Τὸν Παρνασσὸν πληροῦσιν ὠραία λυρικά ποιήματα τῶν ἐξῆς λογίων ποιητῶν κκ. Ἀχιλλεὺς Παράσχου, Ἰσιδ. Σκυλίσση, Σαπρούς Λεοντιάδης, Μαριέττας Μπέτσου, Ἐλένης Δερέκα, Δημητ. Γρ. Καμπούρογλου, Ἀριστομ. Προβελεγγίου, Κωνστ. Παλαμά, Ἀλ. Μωραϊτίδου, Εὐγ. Γ. Ζαλοκώστα, Χαράλ. Ἀννίνου, Δ. Κ. Σακελλαροπούλου, Ν. Διβάρη, Π. Κ. Ἀποστολίδου, Ι. Δ. Λοβέρδου, Σπ. Φ. Ἀντύπα, Σταμ. Δ. Βάλθη, Δημ. Μπενῆ Ψάλτη, Δ. Φραγκοπούλου, καὶ Ἰωάν. Τσακαλιάνου.

Τὴν Ποικίλην Στοὰν κοσμοῦσιν φέτος καὶ αἱ ἐξῆς κάλλιστα τὴν γραφὴν καὶ ἐκτύπωσιν εἰκόνες, ἧτοι αἱ τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου, Ἐρρ. Σχλίεμαν, τοῦ Ὁρφέως, Ἐρηνόου τὴν Εὐρυδικὴν, Ἀδελίνας Πάττη, Δημ. Σκαλιστήρη, Ἐμμ. Μανιτάκη, Λουδοβίκου Βελλώ, Λεων. Δρόση, τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἀθηνᾶς, Λέοντος Γαμβέττα, Γεωργίου Ῥάλλη, Γουσταύου Δορέ, Φωτεινῆς Οἰκονομίδου, Ἐμμ. Κ. Στρατουδάκη, Louis Blanc, Κόμητος Σαμβώρ, Ἰουλίου Τυπάλδου Πρετεντέρη, Ἀλεξάνδρου Γ'. αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσίας, Μαρίας, αὐτοκρατειρας τῆς Ῥωσίας, Νικολάου, ἡγεμόνου τοῦ Μαυροβουνίου, Μιλαίνας, ἡγεμόνου τοῦ Μαυροβουνίου, Γεωργίου Τυπάλδου Ἰακωβάτου, Νικοδήμου Πατράρχου Ἰεροσολύμων, Δημ. Ἰωαννοπούλου, Λουδοβίκου Στέλβαχ, Ἰβάν Τουργιένιεφ, Ροβέρτου Σιούμαν κλπ.

Περιεχέει δὲ καὶ περιπαθεῖς τεμάχιοι μουσικῆς τοῦ κ. Ἀλεξ. Κατακουζηνού.

IV

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται κατὰ δὴλος ἡ φιλομουσία, ἡ φιλοκαλία καὶ οἱ μύθοι τοῦ ἐκδότου τῆς Ποικίλης Στοᾶς κ. Ἰω. Α. Ἀρσένη πρὸς καταρτισμὸν τόσῳ ὠραίου καὶ πολυτίμου ἔργου.

Ἡ Ποικίλη Στοὰ εὐδοκίμει. Κατ' ἔτος μορφοῦται καὶ προσδεύει ἐπαισθητῶς καὶ πολλαπλασιάζει τοὺς συνδρομητάς καὶ ἀγοραστάς αὐτῆς.

Φίλοι ἐνθερμοὶ τοιούτων ὠραίων καὶ κοινωφελῶν ἔργων, συνιστῶμεν αὐτὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν μετὰ τοῦ πόθου νὰ τὴν ἰδῶμεν τιμωμένην διὰ τοιαύτης καὶ τοσαύτης συνδρομῆς, ὥστε νὰ καλλιεργήσῃ καὶ καθιδρύσῃ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς φιλολογίας παρ' ἡμῖν ἀπαράμιλλον καὶ ἐντελῶς Εὐρωπαϊκόν.

Συγχάρομεν τῷ κ. Ἰω. Α. Ἀρσένη διὰ τὸ ἔργον του. Μεθ' ὅλην δὲ τὴν ἀξίολογον φήμην καὶ δημοτικότητα αὐτοῦ, τῷ εὐχόμεθα ἐγκαρτέρησιν καὶ ἡρωϊσμὸν εἰς τὸν ἐπίπονον ἀγῶνα τῶν γραμμάτων μέχρι τέλους.

Διότι ὁ ἀμετάβλητος νόμος πάσης ζωῆς καὶ προόδου εἶνε οὗτος. **Laboremus amici!**

ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

τῆς δεκαεπταετιδος κόρης

ΕΛΙΖΗΣ ΛΟΥΚΑ

Ἦτο ἄρα γε ὄνειρον ψευδὲς καὶ ἀπατηλὸν ἢ ἐν τῷ κόσμῳ ἐμφάνισί σου καὶ διέβη οὕτω ταχέως κ' ἐσθῆσθη ὑπὸ τὸ κλυτὸν τοῦ τάφου σου μεσονύκτιον, ὡς ἀστέρας διάττοντος μαρμαρυγῆ, ὡς ἐωθινὸν ἄρωμα ἐαρινοῦ βόδου.

Ὅλη ἐκεῖνη ἡ μαγεία, τὸ φῶς, ἡ δρόσος, ἡ καλλονὴ σου

1. Λυπούμεθα ὅτι ἐν τῷ παρόντι φύλλῳ δὲν δυνάμεθα νὰ πραγματοποιῶμεν καὶ περὶ τοῦ «Ἀττικῆς Ἡμερολογίου» ἀλλ' ἐπιρροασόμεθα. Σ. Δ.

ἡ μυροβόλος, τοῦ πνεύματός σου ἡ αἴγλη καὶ τῆς ψυχῆς ἡ διαύγεια, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ θελκτικὸν καὶ ἄθωον τῆς ἡθῆς σου εἰδύλλιον, ἐμάρτο νὰ σελαγίσωσιν ἐπὶ βραχείας μόνον στιγμῆς καὶ ν' ἀφανισθῶσιν εἴτα ἐδῶ ἐν τῇ φρίκῃ καὶ τῇ στυγνῇ ἐρημίᾳ τοῦ τάφου σου;

Οὕτω προῦρως λοιπὸν, ἐν τῇ φωταυγῇ εἰσέτι τοῦ βίου σου προῖξ, ἐμάρτο ν' ἀντιπαρέλθῃς ὡς σκιά, ὡς ἀπιθανότης, ὡς ὄπτασία μόνον γοητικῆς, ὡς μέλος ἀρμονίας ἐπιθανατίου, ὡς περιπαθῆς στρόφῃ λαμαρτινείου ἔξσηματος;

Ὡ! τίς ποτε θὰ μοὶ ἔλεγεν ὅτι θὰ ἐνεκλείετο ἐδῶ, εἰς τέφραν καὶ κόριν ἄμορφον, ἡ εὐώδης καὶ ὄνειροπόλος νεότης σου. ἢ ὡσεὶ ἐξ ἄφρου καὶ μύρων καὶ ἀκτινῶν φωτὸς πλασθεῖσα, ἐνῶ χθὲς εἶτι ἠκτινοβόλεις ἐν μέσῳ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς λατρίας ἡμῶν, χάριμα καὶ σέμνωμα τοῦ οἴκου σου ἐπιζήλον, ἐνῶ χθὲς εἶτι ἔθαλλε καλλιώνειρον τῆς ζωῆς τὸ ἔαρ ἐπὶ τὰς παρειάς σου καὶ ἐκῆλει τὴν ψυχὴν ἡμῶν τὸ ἡδὺ τῆς λαλιᾶς σου κελᾶδημα;

Κλείω τὰ ὄμματά ἀπὸ τῆς ὀδυνηρᾶς ἐντυπώσεως τοῦ τάφου σου καὶ ζητῶ νὰ ποβάλω τῆς φαντασίας μου τὴν ἀπαισίαν τοῦ θανάτου σου εἰκόνα, διότι τρέμω, τρέμω ἀκόμη ἐκ φρικιάσεως νὰ τενίσω τὴν φοβεράν αὐτοῦ πραγματικότητα διότι τρέμω ἀκόμη νὰ μετρήσω διὰ τῆς ψυχῆς μου τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ταύτης καὶ νομίζω ὅτι εἶνε πλάνη εἰσέτι καὶ ἔξαψις φαντασίας ἀλλόφρονος, καὶ ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν θὰ σ' ἐπανάιδω πετώσαν ἐπὶ τῶν βόδων καὶ πάλιν τῆς ζωῆς, ὡς χρυσαλλίδα ἀμέριμνον, πλήρη ἀγάπης καὶ τρυφερότητος καὶ ἀγνείας.

Ἄλλ' ἐὰν ἦνε ἀλήθεια σπαρακτικὴ ὁ θάνατός σου, ἐὰν εἶνε ἀλήθεια ἀδυσώπητος ὅτι τὸ ἅγιον τοῦ βλέμματός φῶς ἐσθῆσθη, οἶμοι, εἰς σκότος αἰώνιον καὶ εἰσῆγσαν διὰ παντός τὰ χεῖλη καὶ τῆς καρδίας σου οἱ πάλμοι, ὦ! τίς τότε καταχθονία καὶ ἀμείλικτος Ἐρινός, τίς στυγερὰ καὶ βέβηλος τῶν ἑνθρωπίνων Νέμεσις, ἐφυλορρόησεν εἰς σποδὸν τὴν βροδόβλητον καὶ ἀκτινοστεφῆ τοῦ βίου σου Ἐδέμ, καὶ τί ἔπταισας κατὰ τῶν ἀνεξερευνητῶν βουλῶν τῆς Δημιουργίας σὺ, τὸ πανάγιον καὶ ἐπιχαρὶ αὐτῆς πλάσμα, τὸ γνησιώτερον καὶ ἐρατεινότερον αὐτῆς τέκνον, ὥστε ἐδείχθη πρὸς σέ, μικρὲ μου ἄγγελε, ὡς μητρικὰ ἀνελεήμων καὶ ἀπηνῆς, ἀγρία ὡς δολοφόνος, εἰδεχθῆς ὡς τὸ ἐγκλημα καὶ ὁ φόδος;

Ἄ! διατί νὰ ἐνσκήψῃ ὁ κεραυνὸς ἐπὶ τοῦ χαριεστέρου ἀνθυλλίου καὶ νὰ συντρίψῃ τὸ ἄθρον αὐτοῦ στέλεχος, ἐνῶ τόσα δηλητηριώδη παράσιτα παραφύονται ἀσκόπως εἰς τὸν λειμῶνα τῆς ζωῆς, ἐνῶ τόσα ὄντα μηδαμινὰ καὶ χαμαζήλα, σκώληκες ἔρποντες ὑπὸ μορφὴν ἑνθρωπίνην, ἐν τῇ ἰλιῦ τοῦ μίσους καὶ τῆς κακίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος, τυλμῶσι ν' ἀνατείνωσιν ὑπεροπτικῶς τὰ ὄμματά πρὸς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, κα

μολύνουσι διὰ τῆς πνοῆς τὸν ἀέρα, ὃν σὺ ἠρωμάτιζες, Ἐλίτζα ἀτυχῆς, διὰ τῆς εὐωδίας τῶν αἰσθημάτων σου;

Ἄλλὰ τότε πρὸς τί ἡ Πρόνοια σκορπίζει σπαταλώσα τὴν ζωὴν καὶ τὸν ἥλιον, καὶ εἰς τί χρησιμεύουσιν οὗτοι, ἐὰν μὴ ὡσεὶ πικρὰ εἰρωνεία καὶ περιγέλως πρὸς τὴν μοῖραν τῶν θνητῶν, ὅταν ἡ παγερὰ τοῦ θανάτου νύξ ἀπονεκρῶι τοιαύτας ἀφρώδεις καὶ αἰθεροπλάστους καλλονᾶς ὡς σέ, δύσμοιρος φίλη μου;

Ἐτάραττες ἄρα γε τὴν ἀρμονίαν τῆς φύσεως σὺ ἡ ἄθῳα, ὡς βρέφους μειδίαμα, ὑπαρξίς, ὥστε ὁ θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀπειροῦ ἀγαθότητος ἂν πλάττει ἐν τῷ ἀδιαλείπτῳ αὐτῆς ὀλοφυρμῷ ἡ ἀδυναμία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀπέστρεψεν ἀπὸ σοῦ τὸ πρόσωπον καὶ ἀφῆκε νὰ πῆσῃ εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀνυπαρξίας ἐν τῶν σπανιωτέρων αὐτοῦ ἀριστοτεχνημάτων, πρὶν ἢ ἐκπληρωθῇ εἰς κἂν αὐτοῦ σκοπὸς ἐν τῇ ζωῇ, σέ, ἧτις ἐξαικόνιζες οὕτω πιστῶς τὴν ιδέαν καὶ τὸ ἄθῳατον κάλλος τοῦ θεοῦ σου;

Ὡ! μάτην μάτην ἐζήτησαν νὰ σε βαυκαλίσωσι ἐδῶ εἰς ὕπνον αἰώνιον διὰ τῶν ἀπατηλῶν τῆς ἀθανασίας ὕμνων, καὶ νὰ πρᾶνωσι τὸ ἄλγος τῆς καρδίας ἡμῶν.

Οὔτε τὰ παραμυθητικὰ τῆς θρησκείας μελωδήματα οὔτε ἡ ψυχροτέρα ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων φιλοσοφῆσις ἐξαρκούσι ν' ἀποκοιμίσωσι τὴν ἐκ τοῦ θανάτου σου ὀδύνην, ἧτις ἀπολήγει ἐπὶ τὰ χεῖλη ἡμῶν εἰς ἄραν καὶ ἀνάθεμα...

Ἄλλ' ἐὰν βλασφημῶ ἴσως ἐδῶ ἐπὶ τῆς σεπτῆς βαθμίδος τοῦ τάφου, ἧτις διαχωρίζει ἴσως τὸν θνητὸν τῆς ἀθανασίας, ἐὰν μὴ ἢ ἔργον ὑπάτης ἀσυνειδησίας καὶ παραλογισμοῦ τερατώδους ὁ θάνατός σου, ὦ! εἰς ποῖον τότε ἀστὶρα συμπαθῆ καὶ παρήγορον θέλω ποτὲ συναντήσῃ ἐπαναπαυομένην τὴν ἀποπτάσαν ψυχὴν σου;

Ὡ! κοιμοῦ, κοιμοῦ λοιπὸν τὸν ὕπνον τὸν ἀτέρμονα.

Ἐὰν κατέλιπες ἡμῖν ἄγρυπνον τὴν μνήμην καὶ τὸν πόνον τοῦ θανάτου σου, ἀλλ' εὐοδοῦ κἂν ἐν τῇ πρὸς τὴν αἰωνιότητα πτήσῃ σου, ἄγγελος ἐγγύς τοῦ Θεοῦ σου, διότι τίς οἶδε,

Τίς οἶδε ποίους οὐρανοὺς ὁ θάνατος ἀνοίγει,
Τίς ἄλλη μειδίᾳ Ἐδέμ πέραν ἡμῶν ἀγία
Κ' ἐνῶ ὁ βίος φαίνεται ὅτι ἐνταῦθα λήγει,
Μᾶς ἀναμένει ὁ θεὸς καὶ ἡ ἀθανασία.

Ἀθήνησι, Νοέμβριος.

Κ. Φ. Σ.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ

Σοφός τις καθηγητῆς ἐν Ἀμερικῇ ἐνόμισεν ἑαυτὸν ὑπόχρεον νὰ σπουδάσῃ τὸ δυνάτον σιδηροδρόμου ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν

ἥλιον, ὑπὸ οικονομικοὺς βεβαίως λόγους, καὶ ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις αὐτοῦ δὲν θὰ ἀπέβαινε καρποφόρος.

Ἐποθέσατε, λέγει, σιδηροδρόμον ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν ἥλιον διανύοντα 40 μίλλια κατὰ ὥραν ἄνευ σταθμοῦ θὰ ἀπαιτήσῃ 265 ἔτη πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ταξιδίου, καὶ ἡ τιμὴ τῆς θέσεως ὑπολογιζομένη εἰς μίαν πένναν δι' ἕκαστον μίλλιον θὰ στοιχίσῃ 372,000 λίρας στερλίνας ἢ 9 ἑκατομ. καὶ 300,000 φράγκα!

Ἐν τινι ξενοδοχείῳ πελάτης τρώγει ὡά, ὁπότε αἴφνης ἀναγκάζεται νὰ κάμῃ δυσάρεστον τινας μορφασμοὺς, ἀναμφιβόλως ἐνεκα τῆς ἀρχαιότητός των.

— Ὑπηρετά, πόσον καιρὸν φυλάττετε τὰ αὐγά σας;

— Ἀλλά, Κύριε, μέχρις ὅτου οἱ πελάται τὰ φάγωσι.

Κυρίως τις διηγείται τὸ ἐξῆς κατὰ τὴν ἐξ Arras ἐπάνοδόν του:

Ἠμέραν τινα πλησιάζει διαβάτην

— Θὰ δυνηθῆτε νὰ μοὶ ὑποδείξητε τὴν οἰκίαν τοῦ Ροβεσπιέρου;

Καὶ ὁ διαβάτης μεθ' ἀπλότητος:

— Εἶναι πολὺς καιρὸς ὅπου κατοικεῖ ἐδῶ;

Ἡ βαρωνίς δ' Epluche Saint-Ceutiare ἠσθῆνσε βαρεως. — Πῶς λέγει εἰς τὸν παρὰ τὸ προσκεφαλακίον τῆς εὐρισκόμενον Ἰατρόν, ἠδυνήθη νὰ ζήσῃ τρεῖς ἐβδομάδας ἄνευ φαγητοῦ;

— Ὁ πυρετὸς τρέφει, ἀποκρίνεται ὁ Ἰατρός.

— Ἀληθῶς;

— Καθ' ὑπερβολήν.

— Ὅποια οἰκονομία, ἐὰν οἱ ὑπηρεταί μου ἦχον πάντοτε πυρετόν!

Ὅπταν ὁ Φρειδερίκος ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἡ βασίλισσα μήτηρ του, λαλοῦσα αὐτῷ, τῷ εἶπεν. «Ἡ Ὑμετέρα μεγαλειότης». — Ὀνόμαζέ με πάντοτε υἱόν σου, ὑπέλαθεν ἐκεῖνος, καὶ ὁ τίτλος οὗτος ἔσται δι' ἐμὲ πολυτιμότερος τοῦ βασιλικῆς ἀζώματος.

Ἡ σκηνὴ ἐν τινι ἀνακτορικῷ εὐρωπαϊκῷ Μουσείῳ. Δύο ἐπαρχῶται βλέπουσιν εἰς δύο φιάλας οἰνοπνεύματος δύο γλώσσας, ὧν ἡ μία μεγαλειότερα τῆς ἄλλης.

— Τίνος εἶν' αὐτὴ ἡ γλῶσσα, κύρ Γιάννη;

— Εἶνε τοῦ Καρλεμάνου.

— Ἄμ αὐτὴ ἡ ποῖδ' μικρῆ;

— Τοῦ ἰδίου εἶνε, ὅταν ἦτανε παιδί.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΓΡΑΜΜΑΙ

I

Ἀφίσατέ με τὴν στοργὴν πεινὴν μου νάποτιώ,
 ἰνδάματα τῆς ἐποχῆς τῶν νεαρῶν μου χρόνων,
 καὶ ἤρεμος εἰς τῆς ψυχῆς τὰ βάθη τὰ ἐγκλείω
 τοσοῦτων περιπετειῶν καὶ συμφορῶν τὸν πόνον.

Ὅπου ἂν στρέψω συναπτῶ ὡς φάσμα τι ἐκπνέον
 τὸ τεφρωθὲν μου παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν ἐπίσης
 καὶ τότε ὑπὸ σύνδεστρον φωτῶν τινα κλαίων,
 βαθίζομαι εἰς Ἰσπεράς, μυρίας ἀραμνήσεις.

II

Καὶ ἐπὶ τέλους ἤκουσα, ὦ οὐρανέ, Ἐκείνην
 καὶ εἰς τὸ ἄκουσμα αὐτῆς, τὰ ἄστρα σου, τὸ κῆμα
 ἠσθάνθησαν τῆς ἐλθμονος καρδίας μου τὴν δίνην,
 ἢν μόνον τὸ μοιραῖόν μου θὰ κατεννάσῃ μνήμα.

Ἐνθουσιῶν ἐφώνησα ἐκ κέντρων τῆς καρδίας
 ὅτε τὸ πρῶτον ἐψάλλεν ἡ βαδινὴ μου γίλη
 ὠρατὸν ἄσμα, συμπαθὲς καὶ πλήρες ἁρμονίας
 καὶ ὡς ἀρχαῖά τις Σειρήν τὰ ὄσα μου ἐκῆλει.

Κρατούμενοι ἐκ τῆς χειρὸς κατόπι, μετὰ χρόνον,
 κ' ἐν μέσῳ τῶν νεφῶν ὠχρῶν προσβλέψας τὴν Σελήνην,
 ἐν βέμβῃ ἐτονθόρησα λέξεις τινας μὲ πόνον,
 ἄς, στρέψας, ἐπαρέλαβον θυμῆρος πρὸς Ἐκείνην.

Ἄμην ὠχρῶς Σελήνη μου, τῆ εἶκον, μὴ ζηλεύης,
 ἔὰν ὠρατὸν αἰσθημα, ἄγρον μᾶς συνενώνει
 καὶ σὺ τὸν Ἐνδυμῖωνα, καὶ σὺ καὶ σὺ λατρεύεις,
 καὶ κλαίεις ἐξ αἰσθήματος ὑπὸ τὰ νέφη μόνῃ.

III

Ἐν τούτοις ἔκτοτε καιρὸς ἀντιπαρηλθεν.... Ὀἴμοι!...
 καὶ πλέον δὲν ἠτέρησα τὴν θελκτικὴν μορφήν της,
 πλὴν φέρω ταύτην Ἰσηρὰ ὠραῖαν ἐν τῇ μνήμῃ
 καὶ ἀντηχοῦσαν πάντοτε νομίζω τὴν φωνήν της.

Ὡ εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ θέσις ἡ ἰδία...
 καὶ ὁ αὐτὸς ἀνακλιτικὸν ἐφ' οὗ, ἐξηπλωμένη,
 εὐδαίμων ἐλογίζετο ἐγγὺς μου, ἐμειδία
 ἔνθους ἐξ ἔρωτος θερμοῦ ἢ τότε ἐρωμένη.
 Ἄλλ' ἦδη, μ' ἐλησμόνησε... δὲν μ' ἐνθυμεῖται ἦδη...
 διότι κόρη αἰσθημα σπατίως δὲν προδίδει.

Ἐν τῷ Τιτανεῖῳ κήπῳ Πειραιῶς
 Κατὰ 7/Ἰβριον 1883.

(Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ποικίλῃ Στοῦ» τοῦ 1884 ἔτους).

ΕΥΤΥΧΕΙ

(Τῷ φιλιτάτῳ μοι Ἰω. Α. Α.)

Εὐτύχει! Φεύγουσιν οἱ χρόνοι,
 ταχύτεροι καὶ τῶν ἀνέμων,
 καὶ τὴν ζωὴν μας ἀμαυρόνει
 τῆς παρακμῆς ὁ μαῦρος δαίμων.

Εὐτύχει! Πάντοτε δὲν πάλλει
 οὐδὲ πυρέσει ἡ καρδία·
 τὸ ἔαρ διαρκῶς δὲν θάλλει
 καὶ σιωπῇ ἡ φαντασία.

Εὐτύχει! Σβέννεται μοιραίως
 ὁ θεὸς καὶ ἐμπνέων ἔρωτος,
 καθὼς διάττων τις ὠρατὸς,
 καὶ μαραινόμεθα ἀκαιρῶς.

Εὐτύχει! Τῆς ψυχῆς αἱ κλίσεις
 ἀποραρκοῦνται κατ' ὀλίγον
 καὶ μένει ἀχαρὶς ἡ φύσις
 καὶ ἡ ζωὴ χωρὶς πτερόγων.

Εὐτύχει! Τὴν χαρὰν ἡ λύπη
 Παρτοῦ διώκει αἰωνίως
 κ' εἰς πᾶν τῆς βῆμα καταλείπει
 σποδὸν καὶ ἔχρη Ἐριννύος.

Εὐτύχει! Αὐτὴ ἡ εὐχὴ μου,
 ἡ θερμότερα καὶ ἡ μόνη,
 ἢν σ' ἀποστέλλει ἡ ψυχὴ μου·
 ἐγίγαινε καὶ εὐδαιμόνει!

(*Ἄρτος I. Ἰανουαρίου)

Δ. Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΔΗΣ

Τῇ μικρᾷ Δεσποινίδι Ε. Α.
 Heine—Buch der Lieder.

Ἡλιος, π' ἔλους μας θερμαίνει
 εἰν ἡ γαλαρὴ ματιὰ σου,
 πάρος ὅμως ποῦ μαραίνει
 τῆς καρδιαῖς εἰν ἡ καρδιά σου.

Ἄλλὰ ἔτσι δὲν θὰ μείνῃ—
 τὸ γρωρίζεις καὶ σὺ μόνῃ,—
 πῶρ τὸ στήθος σου θὰ χύνη
 κ' ἡ ματιὰ σου θὰ παγώνη.
 (1883)

ΘΕΟΔ. Α. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Τῷ ἀγαπητῷ μοι Δημ. Κ. Σακελλαροπούλῳ

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ γέλοιά της ἄχ' πόσῳ ἀπορῶ
 μᾶς κρύβει ἡ θεότρελλη αὐτὴ πρωτοχρονιά·
 μὰ μὰ μᾶς κλέβει τὴν χαρὰ καὶ πάλι μᾶς τὴν δίνει!
 Πόσα χαρίζει ὄνειρα καὶ πόσα πάλι σβύνει!
 Καὶ μὲ τ' ἀτέλειωτο αὐτὸ πρελλότης πανηγῆρι
 Κρυφὰ σὸ κάθε διάβᾳ της σὸ θάνατο μᾶς σύρει.

Ἐνθῦμον ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει 1884.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1883.

Κ. ΣΚΟΚΟΣ